

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované studium
2011 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jaromíra Nixová

Kriminalita, prostituce, toxikomanie,
jejich provázanost a morální dopad pro společnost

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:
Doc. PhDr. Radomír Havlík, CSc.

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined (Part-Time) Studies

2010 – 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Jaromíra Nixová

Crime, prostitution, drug addiction, their coherence and moral
impact on society

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Doc. PhDr. Radomír Havlík, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20. 5. 2012

.....
Bc. Jaromíra Nixová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu diplomové práce Doc. PhDr. Radomíru Havlíkovi, CSc. za cenné rady, připomínky a odborné vedení celé práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá vybranými deviacemi – kriminalitou, prostitucí a toxikomanií. Na tyto sociálně patologické jevy práce pohlíží jako na problémy moderní společnosti, které je nutno řešit a předcházet jim. V diplomové práci jsou jevy popsány jak z historického hlediska, tak i ze současné doby. Kapitola o provázanosti zmiňovaných deviací a morálním dopadu pro společnost ukazuje, že deviace plodí další deviaci, a jaký mají vliv na společnost do budoucna. Poslední kapitola označuje prevenci jako důležitý nástroj pomoci v boji proti těmto nechtěným společenským jevům.

Klíčové pojmy

Anomie, delikvence, drogová závislost, kriminalita, kriminogenní faktory, kuplířství, legislativa, organizovaný zločin, prevence, státní instituce, rodina, sociální deviace, statistiky, toxikomanie.

Annotation

This diploma thesis deals with some deviations – crime, prostitution and drug addiction. These social pathologies seen as work on the problem of modern society which must be addressed and prevented. In this thesis phenomena are described both from a historical perspective as well as the current time. The chapter on interdependence mentioned deviations and moral impact of the company show that deviance begets deviance and how they impact on society in the future. The last chapter identifies prevention as an important tool to help combat these undesirable social phenomena.

Key words

Social deviance, delinquency, criminality, criminogenic factors, prostitution, procuring addiction, drug addiction, organized crime, statistics, legislation, prevention, state components, family.

OBSAH

ÚVOD.....	1
CÍL A METODIKA PRÁCE	2
1. SOCIÁLNÍ DEVIACE	3
1.1. TEORETICKÉ ZÁKLADY DEVIACE	6
1.1.1. BIOLOGICKÉ TEORIE.....	6
1.1.2. PSYCHOLOGICKÝ POHLED	7
1.1.3. SOCIOLOGICKÁ TEORIE.....	8
1.1.4. TEORIE ANOMIE.....	9
1.1.5. TEORIE ETIKETIZACE.....	10
1.2. TEORETICKÉ ZÁVĚRY	12
2. VZÁJEMNÁ PROVÁZANOST SOCIÁLNÍCH DEVIACÍ A SPOLEČNÍ JMENOVATELÉ	14
2.1. SPOLEČNÉ FAKTORY DEVIANTNÍHO CHOVÁNÍ.....	14
2.1.1. NEGATIVNÍ VLIV MÉDIÍ.....	17
2.2. KRIMINALITA	20
2.2.1. PŘÍČINY A PODMÍNKY KRIMINALITY	21
2.2.2. KRIMINOGENNÍ FAKTORY	22
2.2.3. TRESTNÉ ČINY A STATISTIKY	22
2.2.4. ORGANIZOVANÝ ZLOČIN	25
2.2.5. ZLOČINY BEZ OBĚTÍ.....	27
2.3. PROSTITUCE	27
2.3.1. DĚJINY PROSTITUCE	28
2.3.2. PROVOZOVÁNÍ PROSTITUCE.....	31
2.3.3. KUPLÍŘSTVÍ.....	32
2.3.4. OBCHOD SE ŽENAMI	34
2.3.5. PROSTITUCE A LEGISLATIVA.....	35
2.3.6. SOUČASNÁ SCÉNA PROSTITUCE V ČR	39
2.4. TOXIKOMANIE	40
2.4.1. DĚJINY TOXIKOMANIE	40
2.4.2. DOSTUPNOST DROG	42
2.4.3. TOXIKOMANIE A LEGISLATIVA.....	45
2.4.4. TRESTNÁ ČINNOST POD VLIVEM OMAMNÝCH LÁTEK	49
2.4.5. NELEGÁLNÍ OBCHOD S DROGAMI	49
2.4.6. DROGOVÁ ZÁVISLOST A OHROŽENÉ SKUPINY	50
3. MORÁLNÍ DOPAD SOCIÁLNÍCH DEVIACÍ.....	54
4. PREVENCE	57
4.1. Systém prevence kriminality v ČR	57
4.2. Prevence prostituce a drogové závislosti.....	58
4.3. PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ V RODINĚ.....	59
5. ZÁVĚR.....	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	65

ÚVOD

Toxikomanie, prostituce, kriminalita. Tyto společenské jevy ve společnosti označujeme jako patologické chování, tzv. patologické jevy. Není tajemstvím, že tyto pojmy provázejí společnost po celou dobu její existence a negativně ji ovlivňují. Ve smyslu negativního dopadu na společnost jako celek, ale také na jedince, kterého se problém deviate přímo týká. Po roce 1989 naše republika zaznamenává až dvojnásobný nárůst kriminality, a to nejen mezi dospělými pachateli, ale především mezi dětmi a mládeží. Změna politického systému u nás, uvolnění režimu a neznámo z budoucna mohlo být jednou z příčin, proč ke zvýšení došlo. Také změna ekonomiky, kdy vzrůstá možnost podnikání, odvádí od výchovy dětí pozornost, jelikož podnikání s sebou přináší ztrátu volného času. Díky otevření hranic kvete obchod s drogami. Není těžké si drogu obstarat. Vzrůstá počet nočních klubů, prostitutky jsou vidět na ulicích, podél silnic. V televizi se stále více objevují filmy a programy o násilí a média o něm hovoří častěji ve zprávách. Dostupnost a špatná kontrolovatelnost „brouzdání“ dětí po internetu také neprospívá jejich utváření si reálného života a negativně ovlivňuje jejich pohled na svět, a to právě v době, kdy by se jim měly vštěpovat ty dobré hodnoty.

Řešení negativních vlivů ve společnosti je v rukou nás všech. Je třeba si uvědomit, že do našeho života, rovněž i života našich dětí může přijít okamžik, kdy budeme muset čelit problému kriminality a nezavírat před ním oči. Není to jenom stát, kdo by se měl postarat o klidný život své společnosti, ale jsme to především my samotní. Výrazným činitelem moderní doby je pasivní trávení volného času a prosazování především zájmů jednotlivce. Jsme málo všímaví k problémům ostatních, a k věcem, které se dějí kolem nás. Neustále vše svádíme na společnost, ale už si neuvědomujeme, že my jsme ta společnost, že každý z nás je ten jeden prvek, ze kterých se společnost skládá.

CÍL A METODIKA PRÁCE

V posledních letech se stále více setkáváme s pojmy – drogy, kriminalita, prostituce. Tyto sociálně patologické jevy provázejí lidstvo a společnost po celé generace. Cílem diplomové práce je seznámit čtenáře s pojmy deviace, delikvence, kriminalita, prostituce a toxikomanie. Dále nalézt hlavní příčiny a provázanosti mezi jednotlivými deviacemi, a to z toho důvodu, aby čtenář pochopil, že deviace plodí další deviace, a proto je třeba těmto jevům předcházet, bránit se jim a neignorovat je. Téma morální dopad pro společnost ukáže, jak negativně ovlivňují tyto deviace společnost a její budoucí vývoj.

Práce by měla nastínit návrh na předběžná opatření, jak se proti těmto negativním jevům bránit, aby co nejméně zasahovaly do našich životů.

V diplomové práci bude vysvětlen pojem deviace v obecném pojetí a teorie zločinu a deviace, abychom pochopili celkový význam pojmů. Budou popsány 3 vybrané sociální deviace – toxikomanie, prostituce, kriminalita, a to z toho důvodu, že jsou v současné době aktuálními a diskutovanými tématy. Kapitola o provázanosti deviací a morálnímu dopadu na společnost pojmenuje společné prvky, které vedou k deviantnímu chování, vzájemné provázanosti mezi vybranými třemi typy deviací a k negativnímu morálnímu dopadu.

V poslední řadě práce poskytne informace o opatření státu proti těmto jevům, o prevenci a také se bude zabývat skutečností, do jaké míry si jedinci společnosti mohou pomoci sami, především v oblasti prevence, aniž by se museli spoléhat na zákonodárce a veřejné vykonavatele.

1. SOCIÁLNÍ DEVIACE

Každé lidské společenství je založeno na určitém normativním řádu. Je to soubor formálních předpisů a neformálních očekávání vztahujících se na lidské chování. V každé společnosti také existuje struktura institucí, které odrážejí tento normativní řád. Na relativním dodržování těchto formálních předpisů a neformálních očekávání je založena sama existence společnosti. V existenci sociálních norem je vždy obsažena možnost jejich nedodržování a porušování. Kdyby společnost nedodržovala žádná pravidla, která určují chování v dané společnosti, nastal by chaos a zmatek. Prakticky se sociologické výklady deviantního chování vztahují převážně na oblast kriminality. Deviací zde tedy můžeme rozumět nejen závažnou kriminalitu (trestní činy, které jsou postihovány dle zákona), ale také prostituci, alkoholismus, užívání drog, sebevraždy apod. Jde tedy o porušování sociální normy, formálních očekávání, ale také neformálních požadavků kladených na lidské chování v dané společnosti. Mezi normy tedy neřadíme pouze ty, které patří mezi zákony, řadíme do nich i normy náboženské, etické a normy vztahující se k určitým zvykům společnosti.¹ (MUNKOVÁ, 2001)

Termínem sociální deviace rozumíme odklon od normy ve směru negativním i pozitivním. Je to každé sociální chování (jedince nebo skupiny), které porušuje nějakou sociální normu. Naskýtá se ale otázka, co je vlastně normální?

„Co je pokládáno za normu (i míra „tolerance“), se mění společnost od společnosti, v různých společenských skupinách a v čase (v průběhu individuálních životních drah, mezi generacemi i historicky). Například ve středověké Evropě patřily k nejtěžším zločinům náboženské hereze. Také činy namířené proti životu a majetku vládnoucích, a to z dnešního hlediska i malé přestupky, jako polní nebo lesní pych, byly hrdelními zločiny. Na druhé straně vražda poddaného nebyla posuzována tak vážně. Mnohonásobné vraždy typu vendety byly dokonce

¹ MUNKOVÁ, G., *Sociální deviace*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0279-2.

v určitých společnostech v podstatě kulturně schvalovány.“² (HAVLÍK, 2007, s. 103)

V dnešní době a v naší společnosti už by šlo v tomto případě o zločin, který postihuje zákon. Šlo by tedy o porušování norem, které jsou již sankcionovány. Formální sankce definované vládami jako pravidla, která musí občané daného státu dodržovat, jsou zákony. Kde je zákon, tam je také zločin a ten lze definovat jako jednání, které právě zákon porušuje. Normy nejsou jenom zákon, ale i obecně přijatá pravidla ve společnosti. Dodržujeme je proto, že jsme si na ně zvykli a také proto, že výchovou nám jsou vštěpovány postupně během našeho života. Uveďme si například dopravní předpisy. Jsou to dané normy, které určují způsob řízení a dopravy. Ale ruku na srdce, najde se opravdu takový řidič, který neporuší nikdy dopravní předpis? Víme, že by se nemělo krást, ale k drobné krádeži v samoobsluze se nechá svést nejen malé dítě, ale i dospělí, kteří moc dobře vědí, že v této chvíli už nějakou danou normu porušují. Nikdo nedodržuje všechna pravidla a nikdo také všechna pravidla neporušuje.³ (GIDDENS, 1999)

Rozdíl pojmů **deviace** a **delikvence**:⁴ (JANDOUREK, 2001)

- **Deviace** – chování, které se odlišuje od sociální normy, nebo systému norem, které jsou akceptované v dané společnosti převážnou většinou osob této společnosti. Může se týkat jedince i skupin. Příkladem deviace je kriminalita, ale může k ní být i řazena odlišnost jedinců nebo skupin příslušejících k rasovým, politickým nebo národnostním menšinám.
- **Delikvence** – způsob chování, které odporuje platným právním normám. Označujeme jím páčání trestních činů, přestupků a jiných deliktů. Delikvence se od zločinu liší tím, že sice také porušuje zákon, ale v sociálním prostředí nemusí být pachatel vnímán jako zavrženíhodný, a to převážně u tzv. „*deliktů bez obětí*“, jako je například toxikomanie

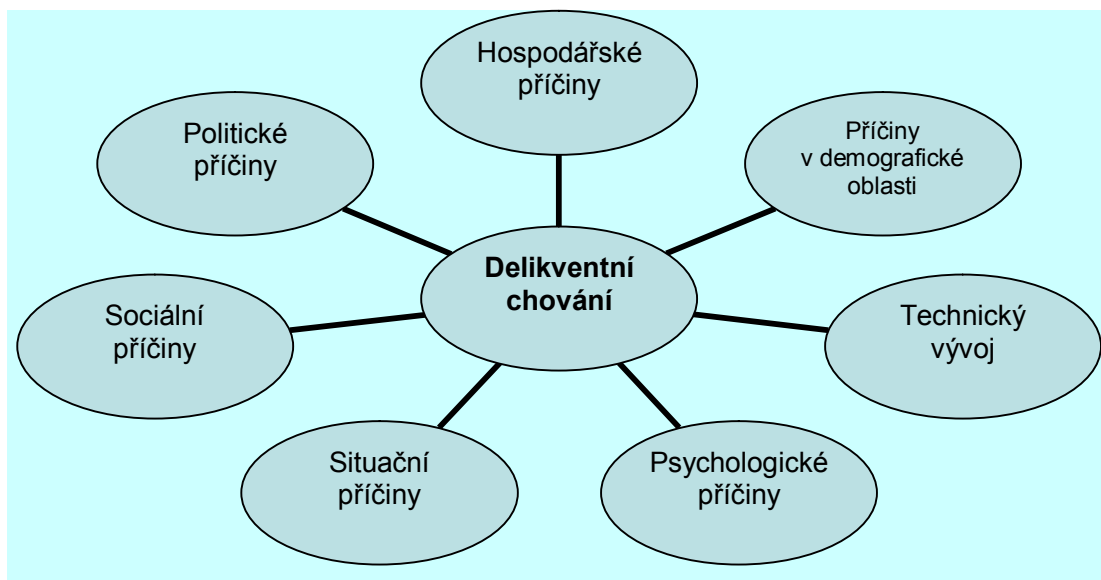
² HAVLÍK, R., *Úvod do sociologie*. 5.vyd. Praha : Karolinum, 2007. s. 103-104. ISBN 978-80-246-1385-7.

³ GIDDENS, A., *Sociologie*. 1. vyd. Praha : Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

⁴ JANDOUREK, Jan., *Sociologický slovník*. 1.vyd. Praha : Portál, 2001. s. 55 - 59. ISBN 80-7178-535-0

- a prostituce. Jde o pojem širší než kriminalita, protože zahrnuje i takové skutky, které nejsou trestními činy.

Obrázek 1: Příčiny delikventního chování⁵

Primární a sekundární deviace:⁶ (BURIÁNEK, 1996, s. 122)

- **Primární deviace** – znamená reakci na bezprostřední zážitek, frustraci či deprivaci, „první prohřešek“. Jde o porušení sociální normy na základě původního podnětu. Dalo by se říci, že je to výsledek „individuální svobodné volby“.
- **Sekundární deviace** – je už reakcí na chování druhých, na jejich označení či projevený postoj, nastává tehdy, když jedinec přijme etiketu devianta a začne sám sebe tak vnímat. Za sekundární deviaci se považuje obranná, útočná nebo adaptační reakce jedince na chování druhých, tedy chování jakoby pod tlakem souvislostí, osudu, okolí a tvrdé reality.

⁵ KAISER, G., *Kriminologie*. 9. vyd. Praha : C.H.Beck, 1994. s. 171. ISBN 80-7179-002-8.

⁶ BURIÁNEK, J., *Sociologie*. 1.vyd. Praha : Fortuna, 1996. s. 122. ISBN 80-7168-304-3.

1.1. TEORETICKÉ ZÁKLADY DEVIACE

„Co bylo dříve, slepice, nebo vejce? Podobně polemicky vyznívají otázky a závěry jednotlivých teorií, které se zabývají původem sociálních deviací a sociálně deviantního chování. Liší se už v samotných myšlenkových základech, co je vlastně normální? Co to je sociální deviace, kdo jsou sociální devianti, jak je nazývat a v neposlední řadě, co je příčinou vzniku sociálních deviací? Univerzální teorie platná pro všechny fenomény označitelné za sociální deviace neexistuje a sociologie od snah o její formulaci upustila. V některých pohledech se však teorie překrývají a v některých doplňují. Takže nám pomohou pochopit hlavní aspekty deviantního chování.“⁷ (URBAN, 2008, 54.s.)

1.1.1. BIOLOGICKÉ TEORIE

Jedny z prvních pokusů vysvětlit zločin a ostatní formy deviace byly právě biologické povahy. Francouz Pau Broca tvrdil, že na lebkách a mozcích zločinců objevil zvláštnosti, kterými se liší od „normálních“ jedinců. Italský kriminolog Cesare Lombroso v 70. letech 19. století dospěl k názoru, že někteří jedinci se rodí s kriminálními sklony. Byl přesvědčen, že tyto typy lze identifikovat dle tvaru lebky. Většinu zločinců považoval za biologicky degenerovanou nebo zaostalou, i když na druhou stranu uznával, že se rozvoj kriminálního chování dá také ovlivnit sociálními podněty. Tyto Lombrosovy představy byly později shledány za nedůvěryhodné, ale myšlenky o vlivu biologického typu na zločinnost se v různých podobách stále vracejí.

Ve 20. století myšlenku souvislosti mezi biologickým typem a kriminalitou oživil William A. Sheldon, který rozlišil tři hlavní typy lidské fyziognomie a jeden z nich prohlásil za přímo spojený s delikvencí. Podle Sheldona jsou svalnatí a atletičtí jedinci náchylnější ke zločinnému jednání než lidé hubení nebo tělnatější. Tyto

⁷ URBAN, L., *Sociální deviace*. 1.vyd. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2008. s. 54-55. ISBN 978-80-7380-133-5.

výzkumy i přes své zastánce byly vystaveny značné kritice. V tomto století byla pozornost zaměřena také na zkoumání vztahu deviantního chování a inteligence. Touto problematikou se zabýval Goddard. Jeho teorie vycházely z předpokladu, že čím nižší má jedinec inteligenční kvocient, tím menší má zodpovědnost za své chování, a tudíž má větší náchylnost ke spáchání deviantního činu. I výsledky této studie byly v pozdější době znevažovány, zejména s poukazem na špatný vzorek testované populace. Neobjektivnost výzkumu byla zapříčiněna tím, že pro studie ze začátku století se brali jako reprezentativní vzorek převážně pacienti z psychiatrických ústavů a vězni, kteří zpravidla pocházeli z nižších sociálních vrstev a měli nižší vzdělání, a proto vykazovali horší výsledky v testech inteligence (neboť struktura tehdejších testů pracovala významně ve prospěch vzdělaných jedinců). Naopak, některé současné výzkumy ukazují, že nižší či lehce podprůměrná míra inteligence vede spíše k chování konformnímu.⁸(HRČKA, 2001)

Později se badatelé pokusili najít souvislosti mezi kriminálními sklony a určitými chromozómy v genetické výbavě člověka. Zjistili, že mezi delikventy jsou nadprůměrně zastoupeni muži s nadbytečným chromozomem Y. Při dalším zkoumání větších reprezentativních populací se však ukázalo, že u mužů s genotypem XYY není větší pravděpodobnost trestných činů než u genotypu XY. Stále ale nelze vyloučit, že existuje souvislost mezi biologickými faktory u určitých typů zločinců. Někteří mohou mít vrozené předpoklady k popudlivosti či agresivitě. Neexistují však žádné důkazy o tom, že by tyto osobnostní rysy byly dědičné, a i kdyby, jejich vztah ke kriminalitě by byl velmi vzdálený.⁹(GIDDENS, 1999)

1.1.2. PSYCHOLOGICKÝ POHLED

Psychologické teorie zločinu, souvislost mezi kriminalitou a určitým typem osobnosti hledali psychologové stejně jako biologové. Významným psychologem, který interpretoval psychologické teorie, byl Sigmund Freud, na jehož práci později navázali další autoři a dospěli k názoru, že u menšiny jedinců se rozvíjí amorální

⁸ HRČKA, M. Sociální deviace. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, s. 157. ISBN 80-85850-68-0.

⁹ GIDDENS, A., *Sociologie*. 1. vyd. Praha : Argo, 1999. s. 190 – 191. ISBN 80-7203-124-4.

či psychopatická osobnost. Celé pojetí psychopatie v souvislosti s násilnými činy ale zůstává velmi problematické. Není prokázáno, zda psychopatické rysy predisponují ke zločinu. Jinými slovy je možno si položit otázku, jestli postoje a názory jedince jsou prvním zdrojem kriminality, nebo se druhotně formují u jedinců, kteří jsou vystaveni vlivu skupiny, v níž dochází k časté trestné činnosti. Mezi další významné autory o sociální deviaci patří H. J. Eysenck, který tvrdí, že jako hlavní kontrolní mechanismus by mělo fungovat lidské svědomí. Tresty staví Eysenck až do pozadí s tím, že jejich hrozba je pro pachatele deviantního činu příliš vzdálená a tím pádem jedincovo chování neovlivňuje zdaleka tak moc jako možnost uspokojení, které přichází dřív. Tvrdí, že čím časově bližší a pravděpodobnější je určitý následek, tím silněji ovlivňuje jedincovo chování. Proto tedy zdůrazňuje kontrolní význam lidského svědomí.¹⁰ (HRČKA, 2001)

Teorie sociálního učení na tuto myšlenku navazuje a říká, že svědomí se vytváří během procesu socializace, a to díky funkci podmiňování a učení. V procesu jedinec vyvíjí svoji snahu tak, aby dosáhl co největšího uspokojení, z něhož mu plynou odměny, a naopak, minimalizoval utrpení, které by nastalo v případě sankcí.

Avšak ani tyto teorie, stejně jako teorie biologické, se nestaly průkaznými.¹¹ (MUCHA, 2007)

1.1.3. SOCIOLOGICKÁ TEORIE

„V zásadě je povaha kriminality sociologická, protože již sama existence zločinu je závislá na existujících normách, hodnotách a sociálních institucích, které určité jednání jako zločinné vymezují. Důraz je třeba klást na vzájemné vztahy mezi konformitou k platným normám a deviací v různých sociálních kontextech.“¹² (HAVLÍK, 2007, s. 105)

Podle autora Lukáše Urbana „sociologická teorie analyzuje fenomény, jako vliv životního prostředí, moc a sociální kontrola, interpretuje vztahy mezi deviacemi

¹⁰ HRČKA M., Sociální deviace. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, s. 171. ISBN 80-85850-68-0.

¹¹ MUCHA, I., *Sociologie základní texty*. 3.vyd. Praha : 999 s. r. o. 2007. ISBN 978-80-86391-26-7.

¹² HAVLÍK, R., *Úvod do sociologie*. 5.vyd. Praha : Karolinum, 2007. s. 105. ISBN 978-80-246-1385-7.

a normami, sociálním a ekonomickým kapitálem člověka, rodinou, subkulturami, módními trendy apod. zasahuje deviace a deviantní chování do rozmanitých sociálních kontextů.¹³(URBAN, 2008, s. 57)

1.1.4. TEORIE ANOMIE

První teorií, která se zabývá kriminalitou jako společensky podmíněným jevem, je teorie „anomie“. Anomie = příčina zločinu. Tuto teorii poprvé představil Emile Durkheim, který ji vysvětluje jako odbourání tradičních norem a požadavků ve společnosti, ale tyto normy již nejsou nahrazovány normami novými. Vlivem toho vzniká stav anomie – chybějí jasné normy, jimiž by se chování ve společnosti řídilo. Lidé v tomto stavu se cítí dezorientovaní a nejistí. Anomie podle Durheima představuje jeden z faktorů, které ovlivňují sklony k sebevraždě.¹⁴(GIDDENS, 1999)

„Anomie může vést k deviantním podobám chování jako nekonformní adaptace v různých společenských skupinách a situacích. R.K. Merton Durkheimovu teorii do určité míry přepracoval. Pokládá ji za důsledek zhroucení kulturní struktury, norem, hodnot a cílů, které plyne ze společenské dezintegrace.“¹⁵ (HAVLÍK, 2007, s. 105)

V Mertonově pojetí anomie se rozumí napětí, kterému je chování jedince vystaveno v důsledku konfliktu mezi akceptovanými normami a sociální realitou. Anomické podmínky již nejsou spatřovány v propasti mezi situací potřeb a možnostmi uspokojování, ale mezi kulturně určenými cíli a sociálně strukturálními prostředky jejich uskutečňování. Teorie podle Mertona spočívá tedy na předpokladu, že ti, jimž společnost legální cestou nezprostředkovává například šanci na blahobyt, jsou spíše než jiní nuceni k tomu, aby o něj usilovali nelegální cestou (např. majetkovými delikty). Příslušník spodní vrstvy je vzhledem ke společensky hodnotovým platným cílům, které sleduje, a vzhledem k platné

¹³ URBAN, L., *Sociální deviace*. 1.vyd. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2008. s. 57. ISBN 978-80-7380-133-5

¹⁴ GIDDENS, A., *Sociologie*. 1. vyd. Praha : Argo, 1999. s. 193. ISBN 80-7203-124-4.

¹⁵ HAVLÍK, R., *Úvod do sociologie*. 5.vyd. Praha : Karolinum, 2007. s. 105. ISBN 978-80-246-1385-7

hodnotové orientaci, kterou sdílí, vybaven nedostatečnými prostředky. Toto napětí jej tlačí k volbě nelegálních prostředků. Můžeme tedy konstatovat, že tato teorie pojímá situaci sociálního nátlaku jako výchozí bod.¹⁶ (KAISER, 1994) Merton dále uvádí, že názory na sociální problémy, na deviantní chování jednotlivců a skupin, názory na otázky sociálního rozvratu souvisejí s celkovou hodnotovou orientací společnosti. Myslí tím globální společnost, v níž se projevují krajnosti v hodnotové orientaci. Zároveň provedl klasifikaci důsledků, které mohou nastat tam, kde se neustále udržuje základní zdroj sociálních problémů: separace cílů a prostředků. Člověk může přijmout nebo zamítnout určité kulturní cíle nebo institucionalizované prostředky pro realizaci těchto cílů, nebo může zamítnout obojí a nahradit je novými.

1.1.5. TEORIE ETIKETIZACE

Průkopníci této teorie (např. Howard S. Becker, Frank Tannenbaum) ji přirovnávají k teorii konfliktu. Podstatou teorie etiketizace neboli nálepkování není analýza postavy devianta, jeho motivů, objektivního faktu narušení normy, ale analýza procesu, kterým je určité chování označováno jako deviantní a jeho nositel označen za devianta.¹⁷(URBAN, 2008)

Hlavním zdrojem etiket jsou ti, kdo představují zákon a pořádek. Etikety použité k vytvoření kategorií deviace i kontexty jejich používání tak odrážejí mocenskou strukturu společnosti. Jakmile je dospívající označen jako delikvent (i za malý prohřešek, jako třeba rozbité okno, ukradené ovoce ze zahrady), zůstává mu nálepka kriminálního, následně je ve společnosti považován za nedůvěryhodného a také s ním podle toho jednají. Následkem toho se poté uchyluje k dalšímu kriminálnímu jednání. Propast mezi takovýmto jedincem a sociálními konvencemi se začíná stále zvětšovat.¹⁸ (GIDDENS, 1999)

¹⁶ KAISER, G., et. al. *Kriminologie*. 9.vyd. Praha : C.H.Beck, 1994. s. 170. ISBN 80-7179-002-8

¹⁷ URBAN, L., *Sociální deviace*. 1.vyd. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2008. ss 57. ISBN 978-80-7380-133-5.

¹⁸ GIDDENS, A., *Sociologie*. 1. vyd. Praha : Argo, 1999. s. 195. ISBN 80-7203-124-4.

Abychom lépe pochopili tuto teorii, která má za následek přechod od primární deviace k deviaci sekundární, podívejme se na přehled:

Primární deviace → Sekundární deviace¹⁹ (URBAN, 2008, s 94)

PRIMÁRNÍ DEVIACE
Sociální sankce
Další deviace
Opakovaná etiketizace – zesílení sociální sankce.
Iniciace nepřátelství daného jedince k institucím (subjektům) sociální kontroly a ke společnosti jako celku. Pozvolný nástup „profesionální deviantní kariéry.
Další a následné deviace
Sankcionování devianta, tentokrát už jako „nenapravitelného“ recidivisty. Uplatňování nástrojů sociální kontroly s nulovou tolerancí. Ukládání sankcí na horní hranici. Exemplární trestání. Další prohlubování sociální propasti a komunikačních bariér.
Rezignace „devianta“. Plná akceptace nálepky. Deviantní rekonstrukce svého Já. Z nálepky se stává stigma.
SEKUNDÁRNÍ DEVIACE

¹⁹ URBAN, L., *Sociální deviace*. 1.vyd. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2008. s. 57. ISBN 978-80-7380-133-5

1.2. TEORETICKÉ ZÁVĚRY

Ve své shrnující studii „*Social Problems and Sociological Theory*“ Merton uvádí, že sociální problémy je možno definovat jako podstatné a nežádoucí rozpory mezi tím, co ve společnosti existuje, a mezi tím, co by v ní podle přání fungující části takové společnosti vážně mělo být. Rozsah těchto rozporů je ovlivněn zvyšováním standardů a zhoršováním společenských podmínek. Paradoxem tudíž zůstává, že pokud se zjistí, že některé průmyslové společnosti, které mají vysokou úroveň materiálního života a rychlý vzestup kulturních hodnot, mohou i přesto být považovány svými příslušníky za společnosti, které se více zbavují problémů než společnosti ostatní (s menším materiálním bohatstvím a nižší kulturní vyspělostí). Rozpory mezi společensky uznávanými standardy a skutečnými podmínkami mají subjektivní a také objektivní aspekty. Z podkladů těchto úvah, majících význam i pro výzkum kriminality, lze charakterizovat **dvě třídy sociálních problémů**:

- **Společenský rozvrat** – k němuž přispívají poruchy v systémech spojení mezi lidmi, nedostatky v socializaci, existence skupin, které mají rozdílné a také neslučitelné hodnoty a zájmy, a dále vzájemný nesoulad společenských požadavků
- **Deviantní chování** – které je subjektivní stránkou sociálních problémů, jelikož jednotlivci a skupiny se odchyľují svým jednáním od norem. Toto chování nemůže být definováno abstraktně, nýbrž se musí definovat k normám, společensky stanoveným.²⁰ (PECKA, 2010)

V deviantním chování jedinců můžeme pozorovat více společných atributů. Moderní společnost se skládá z mnoha různých subkultur, a proto menšiny a prostředí jsou jednou z nich. A tak chování, které je konformní v normách těchto subkultur, může být pokládáno za deviantní mimo ně.

„K teoriím zdrojů kriminality patří teorie diferencovaného přičlenění, podle které ve společnosti složené z mnoha dílčích kultur a subkultur se jedinci stávají kriminálními ne

²⁰PECKA, E., *Sociologie politiky*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2793-6.

proto, že by byli patologickými nebo nedostatečně adaptabilními, ale proto, že se stávají členy skupin, jejichž normy jsou z celospolečenského hlediska kriminální.²¹(HAVLÍK, 2007, s. 105)

Toto platí pro toxikomanií, prostituci a obecně pro kriminalitu, a tudíž to lze považovat za spojnicí mezi těmito deviantními jevy.

²¹ HAVLÍK, R., *Úvod do sociologie*. 5.vyd. Praha : Karolinum, 2007. s. 105. ISBN 978-80-246-1385-7.

2. VZÁJEMNÁ PROVÁZANOST SOCIÁLNÍCH DEVIACÍ A SPOLEČNÍ JMENOVATELÉ

Provázanost mezi jednotlivými delikty můžeme nacházet jak v příčinách, které k tomuto chování vedou, tak i ve vzájemných vztazích, které na sebe navazují a jednotlivé delikty na sebe váží delikty jiné.

2.1. SPOLEČNÉ FAKTORY DEVIANTNÍHO CHOVÁNÍ

Z jakého důvodu se někdo stává delikventem či zločincem a jiní zůstávají po celý život bezúhonní? Jde o nedostatek příležitosti, o pouhou absenci pokušení k deliktu?

Kdysi oblíbené teorie o dědičné (genetické) zatíženosti zločinců a o takzvaném rozeném zločinci v dnešní době už neobstojí. Genetické deformace jsou v poměru se současnou realitou, zahlcenou nejrůznějšími osobnostními a charakterovými deformacemi, v podstatě vzácné, a tudíž zcela bezvýznamné. Sociální původ však přesto hraje při cestě k delikventnímu chování důležitou roli, například ve stylu delikvence a v jejím zaměření. Vyšší vzdělání a inteligence, zkušenosti a nadprůměrně dobré poměry velí k opatrnosti, obezřetnosti, k větší vynalézavosti a omezování rizika, a vedou tak k vyšší efektivitě delikventního nebo zločinného jednání. Pohnutky, motivace, rozhodovací a volné procesy, které navodí a zrealizují delikventní chování, hledáme a nacházíme v raném dětství pozdějšího delikventa. Někdy dokonce v době před jeho narozením, což není zdaleka paradox, jak by se mohlo zdát, protože na mnoha výzkumných úrovních bylo už zjištěno, že mezi delikventy se nachází statisticky významné množství, tzv. nechtěných dětí. Pátrání v obdobných časových rozměrech přináší navíc anamnestické poznatky, jejichž využití by mohlo v budoucnu pomoci delikvenci předcházet, a to v případě konkrétních rodin, anebo ji alespoň předpokládat, očekávat a korigovat, odhalovat a následně adekvátněji trestat viníky.²²(NOVOTNÝ, 2006)

²² NOVOTNÝ, P., *Epidemie delikvence*. 1. vyd. Liberec : Dialog, 2006. s. 64. ISBN 80-86761-45-2.

Prvním z biologických faktorů, který má souvislost s vyšší pravděpodobností vedoucí k delikvenci, je pohlaví. Muži se delikventního chování a kriminality dopouštějí mnohem častěji než ženy. Četnost tohoto chování mužů a žen lze poměrem vyjádřit 10:1. Důvod je spatřován ve větším významu více agresivního a sociálně dravého jednání pro dosažení seberealizace v případě mužů, zatímco pro ženy jsou účelné jiné vzorce chování. Značný význam pro vznik a rozvoj kriminálního chování má dále věk. Jedinci, kteří se dopouštějí tohoto chování, jsou většinou mladí (mužské věznice jsou převážně tvořeny mladými muži do 26 let).

V souvislosti s delikvencí hovoříme také o **psychických faktorech**, které dávají vznik tomuto chování. Značná pozornost je dlouhodobě věnována úrovni mentálních schopností. Vzhledem k značné genetické podmíněnosti lze tento faktor považovat spíše za vrozený. Mezi delikventní populací můžeme samozřejmě nalézt osoby s inteligencí na škále od mentální retardace až po genialitu, ale můžeme konstatovat, že kriminálního chování se obecně dopouštějí jedinci, jejichž rozumové schopnosti jsou nižší. S touto nižší schopností souvisí nižší schopnost posoudit danou situaci a zvážit důsledky vlastního jednání.

Mezi další faktory, které ovlivňují vznik a příčinu delikventního chování, řadíme **faktor sociální**. Významným sociálním faktorem, v němž si jedinec utváří vzorce chování, je bezesporu rodina. K významným aspektům, souvisejícím s vyšší pravděpodobností budoucího negativního vývoje jedince, patří často z hlediska rodiny:

- Anomální osobnosti rodičů – rodiče nejsou schopni vychovávat a pečovat o své potomky. V případě kriminality a delikvence jsou významné případy, kdy se rodiče sami dopouštěli či dopouštějí asociálních forem chování (např. závislost na drogách, trestná činnost apod.)
- Když rodina neplní svou funkci – pokud rodina z tohoto hlediska selhává a je dysfunkční, má to pro vývoj dětí často negativní důsledky. K rozvoji delikvence poté dochází u jedinců, kdy nebyla naplňována funkce emocionální – v tomto případě se jedná o problém psychické deprivace.
- Úplnost rodiny – v anamnézách delikventních jedinců a pachatelů trestných činů vyvstává otázka úplnosti rodiny. Rozdíly lze pozorovat na škále

od úplné rodiny, neúplné rodiny (chybějícího rodiče), náhradních rodičů až po ústavní výchovu.

Společným jmenovatelem v tomto případě (případě sociálního faktoru) je nevhodný výchovný vliv a vztahy v rodině.²³ (FISHER, 2009)

Rozvrat rodiny provokuje v nezralé dětské psychice řadu traumat a pocity křivd, ty budou sice po jistém čase „zapomenuty“, ale emoční poškození, z nich plynoucí, zůstane definitivně nezvratné. Finální výchovné výsledky rozvrácených rodin jsou v některých ohledech doslova děsivé, a to když produktem rodinné výchovy bývají dosud psychicky nedozrálí, a přesto už dospělí lidé bez ochoty převzít odpovědnost sami za sebe, lidé bez schopnosti nalézt životní cíl, občané bez emočního, hodnotového a charakterového ukotvení, osobnosti bez potřeby být prospěšné, zato však s nadměrnou chutí si tzv. „užít života“. Lidé toužící dostávat a brát, ale bez snahy něco nabídnout a cokoli poskytnout druhým. Mnohým rodičům často chybí povědomí o tom, že chybnou nebo nedostatečnou výchovou lze deformovat charakter a hodnotový systém dítěte a tím dítě doslova podnítit k proviňování.²⁴ (NOVOTNÝ, 2006)

V anamnézách delikventních jedinců se velmi často objevuje jako další **faktor vliv spoluvrstevnických skupin**. Ten značně ovlivňuje jejich tendence k asociálním formám chování. Často se jedná o kombinaci s negativním rodinným vývojem, někdy i školní neúspěšností. V partě dochází k uspokojování potřeb sounáležitosti a seberealizace, k níž v rodině či škole nedochází. Příslušnost ke skupině s asociálními nebo antisociálními vzorci chování značným způsobem zvyšuje riziko identifikace jedince s těmito nežádoucími způsoby života a následného rozvoje poruch chování včetně chování kriminálního. V „závadových partách“ se často objevují různé sociálně patologické jevy. Například zneužívání drog je velmi častou primární příčinou následné delikvence. Pro mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická parta důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory a vedle toho jim přiměřeně vytyčují meze dovoleného chování. Některé party jsou ke své

²³ FISHER, S., ŠKODA, J., *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha : Grada publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-č80-247-2781-3.

²⁴ NOVOTNÝ, P., *Epidemie delikvence*. 1. vyd. Liberec : Dialog, 2006. 64. s. ISBN 80-86761-45-2.

kriminální činnosti přivedeny tím, že tráví čas v hernách, na diskotékách a záhy se jim na tento způsob života přestane dostávat prostředků. Začnou si je tedy opatřovat drobnými krádežemi, jež pak přerůstají v organizované, plánované akce s napojením na překupníky. Jiné party vede ke kriminalitě nuda.²⁵ (MATOUŠEK, 1998)

Dalším sociálním faktorem je **dosažená úroveň vzdělání**. Pachatelé kriminálního chování dosahují obecně nižší úrovně vzdělání a často se seberealizují z hlediska společenského postavení v nižších sociálních vrstvách. S nízkou úrovní kvalifikace souvisí další faktor, který sice můžeme z hlediska delikvence považovat za negativní. Tito jedinci bývají častěji a opakovaně nezaměstnaní (chybějící kvalifikace, pracovní dovednosti, zkušenosti a návyky). Nezaměstnanost pak ústí v řadu sociálně patologických jevů včetně delikvence a kriminality. S nezaměstnaností tedy přichází problém, jak trávit čas, který jedinec má v důsledku toho, že nepracuje. Někteří se uchylují k nelegálním prostředkům pro dosažení cíle = zisku.²⁶ (FISCHER, 2009)

Významným sociálním faktorem pro vznik delikventního chování je **trávení volného času**, a to především v období dospívání. V anamnézách delikventních jedinců můžeme v naprosté většině případů sledovat, že volný čas trávili nevhodným způsobem. Nevhodný způsob trávení volného času dětí a mládeže s sebou přináší celou řadu výchovně vzdělávacích problémů, od drobných poruch chování po kriminální činnost.²⁷ (TRPIŠOVSKÁ, 2007)

2.1.1. NEGATIVNÍ VLIV MÉDIÍ

Volnočasové aktivity mládeže jsou stále více spojovány s médii. Masová média jsou často považována za pouhou zábavu a jejich vliv na život většiny lidí bývá vnímán jako vcelku okrajový. Tyto názory však nejsou zcela tak pravdivé, jak by se na první pohled mohlo zdát, neboť média ovlivňují i mnohé jiné formy našeho sociálního chování.

²⁵ MATOUŠEK, O., *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2.

²⁶ FISHER, S., ŠKODA, J., *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha : Grada publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-č80-247-2781-3.

²⁷ TRPIŠOVSKÁ, D., VACÍNOVÁ, M., *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha : UJAK, 2007. 156 s. ISBN 978-80-86723-30-3.

O vlivu médií a **zejména televize** na socializaci dnešních dětí a mládeže nemůže být pochyby. Děti a dospívající sledují televizi nejvíce ze všech médií. Čas, který věnují sledování televize, je v průměru delší než všechny jiné mimoškolní činnosti, jimž se děti a dospívající věnují. Pokud sledují pořady určené této věkové skupině, je to pořádku. Takovéto programy (kulturní, sportovní, apod.) rozvíjí znalosti a pomáhají utvářet zdravý hodnotový systém mladistvého. Jedná-li se však o pořady typu amerických akčních filmů, kde násilí a kriminalita jsou hlavním dějem, mohou tyto filmy negativně ovlivňovat reálné představy dětí o normálním životě. Zcela novým problémem, který je reflektován v současných diskusích o vlivu televize na děti a mládež, je stírání žánrových hranic mezi zpravodajstvím a zábavou TV využívající záznamů z přepadených bank, z křižovatek, na nichž často dochází k nehodám atd. Drastické záznamy jsou pro zesílení účinku ve vysílání některých stanic ještě zpomalovány. Škodlivé účinky na děti a mládež může mít jak násilí fiktivní, tak naturalisticky popisované násilí skutečné, tak i nejasná hranice mezi tím, co se opravdu stalo a co nadsadili pro větší účinnost autoři pořadu.²⁸(MUCHA, 2007)

Obecně lze rozdělit tyto negativní vlastnosti televize následovně:

- **Nevhodný až rizikový obsah některých pořadů** – patří sem například scény brutálního násilí, pornografie, zákulisí některých celebrit (které mají např. problém s alkoholem nebo drogami), vulgarismy, manipulující reklama apod.
- **Absence soustředěnosti** – podle řady odborníků sledování TV pořadů nepodporuje soustředění.
- **Pasivita** – sledování televize vede ke stereotypnímu a pasivnímu chování.
- **Manipulativnost** – především u mladších dětí je velmi jednoduché dosáhnout vysokého stupně manipulace, například prostřednictvím již zmiňovaných reklam.²⁹(TRIPÍŠOVSKÁ, 2007)

²⁸ MUCHA, I., *Sociologie – základní texty*. 3. vyd. Jesenice u Prahy : Tiskárna a vydavatelství 999. 302. s. ISBN 978-80-86391-26-7.

²⁹ TRIPÍŠOVSKÁ, D., VACÍNOVÁ, M., *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha : UJAK, 2007. 156 s. ISBN 978-80-86723-30-3.

Existují studie o tom, že již malé děti, dokáží napodobovat to, co viděly v televizi. např. kreslené seriály, v nichž se postavy chovají agresivně, zvyšují celkově fyzickou aktivitu dětí z mateřských škol a zvyšují jejich agresivitu vůči ostatním dětem i vůči hračkám, se kterými si hrají. Ve druhé polovině 90. let se začala problematika široce studovat v USA, kde byly zdůrazněny další závažné momenty : zobrazované kriminální činy ve filmech zůstávají ze 73% nepotrestány, neukazují ani na vzniklé škody a další následky způsobené tímto chováním. Důsledkem proto může být ztráta „citlivosti“ k následkům způsobeným těmito zobrazovanými činy. Dítě nedostatečně vychovávané všemi, kdo by na něj měli působit, se snadno stane dítětem „vychovávaným televizí“ a snadněji z ní přijímá jako vzory i ty druhy chování, od nichž by ho přiměřeně pečující vychovatelé odrazovali. Sledování televize, a převážně volba programů v nich, se řadí právě do skupiny nevhodně tráveného volného času.³⁰(JANDOUREK, 2011)

Dalším významným proudem v masové komunikaci je **internet**. Je to specifické médium, které nám poskytuje nepřeberné množství možností masové komunikace a přístupy k informacím v globální šíři. Otevřenost, jednoduchost, srozumitelnost a pestrost jsou přednosti internetu, avšak pro děti a mládež mohou znamenat také obrovské riziko. Každý může na internetu zobrazit jakoukoliv stránku s jakýmkoliv obsahem. Neukojitelná dětská zvědavost je zde značně posilněna vědomím anonymity. Pro tuto skutečnost nemusí uživatel internetu nic udělat. Dítě tedy může navštěvovat stránky s nejrůznějším pro něj nevhodným obsahem, které jej mohou negativně ovlivňovat.³¹(TRIPÍŠOVSKÁ, 2007)

³⁰JANDOUREK, Jan., et.al. *Sociologie zločinu*. 1.vyd. Praha : Portál, 2011. 176. s. ISBN 978-80-262-0026-0.

³¹TRIPÍŠOVSKÁ, D., VACÍNOVÁ, M., *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha : UJAK, 2007. 156 s. ISBN 978-80-86723-30-3.

2.2.KRIMINALITA

Objasňování podstaty kriminality jako sociálního jevu souvisí s otázkou správného chápání pojmu příčina kriminality. „Kriminalita je souhrn činů, které jsou uvedené v trestním zákoně, popisovaných podle prostoru, času, rozsahu a pohybu. Jde o veškeré páchaní přestupků nebo trestných činů.“³² Prostorem a časem jsou myšlena celostátní, regionální nebo lokální rozložení porušení práva v určitém časovém období. Rozsah se vztahuje na úhrn všech porušení práva, která se stala známými, zatímco obsahem struktury je diferenciací podle stupně závažnosti nebo podle typů deliktů a skupin deliktů.

Kriminalitu můžeme dělit na:³³ (JANDOUREK, 2001)

- **Kriminalitu zjevnou** – kriminalita, jež je evidována ve statistikách
- **Kriminalitu latentní** – kriminalita neregistrovaná, neevidovaná ve statistikách (orgány v trestním řízení se o ní nedozví)
- **Kriminalitu skutečnou** – je to souhrn kriminality zjevné a latentní

„Místo a území činu mají značný kriminologický význam. Ve velkoměstech je u určitých deliktů registrováno desetkrát tolik trestných činů než ve venkově. I ve svobodných společnostech je podle všeho páchano více deliktů než v totalitárních společenských systémech, i když v obou společenských formacích existuje spád město-venkov. Ve velkoměstech musíme připustit zvláštní formy komunikace se znaky vyšší anonymity. „Městské ovzduší osvobozuje“, platí ve vztahu mezi kriminalitou a kontrolou zločinnosti.“³⁴ (KAISER, 1994, s. 140)

³² <http://www.ostrovzl.cz/prevence/kriminalita-delikvence-vandalismus/>

³³ JANDOUREK, Jan., *Sociologický slovník*. 1.vyd. Praha : Portál, 2001. s. 133. ISBN 80-7178-535-0.

³⁴ KAISER, G., *Kriminologie*. 9.vyd. Praha : C.H.Beck, 1994. s. 140 ISBN 80-7179-002-8.

2.2.1. PŘÍČINY A PODMÍNKY KRIMINALITY

- **Příčiny kriminality** – za příčinu lze považovat takový jev, který může v konkrétním případě vyvolat záměr, pohnutky či motivaci spáchat trestný čin u úmyslných trestných činů a nebo u takových, které vyvolávají nezodpovědnost u nedbalostních deliktů.
- **Podmínky kriminality** – za podmínku můžeme považovat zejména okolnosti, které usnadňují příčině její působení. Mezi příčinou a podmínkou tedy není vzájemně se vylučující vztah. Mezi příčinou a podmínkou existuje plynulý přechod a vztah vzájemně se podmiňující (neúčinný trest může vyvolat recidivní trestnou činnost).

„Mezi příčiny a podmínky v oblasti sociální řadíme především faktory, které vyplývají z výchovného působení na jedince (v rodině, ve škole, na pracovišti). V procesu socializace si jedinec osvojuje návyky, vědomosti a pravidla nezbytná pro život. Je orientován k tomu, aby přijal za své ty hodnoty, které uznává společnost, v níž se jedinec vyskytuje.“³⁵

Můžeme tedy konstatovat, že příčiny a podmínky působí již od raného dětství, kdy na jedince má vliv převážně rodina, ve které vyrůstá, a právě ta by měla věnovat dostatek času tomu, aby předávala hodnoty, kontrolovala čas dítěte a snažila se o náplň volného času. Protože, jak už jsme se zmínili dříve (u teorie etiketizace), pokud v dětství a dospívání dojde k delikvenci u jedince, může se to s ním „táhnout“ až do věku dospělosti.

35

http://www.mestovsetin.cz/bezpeci/brevir/static/dokumenty/prestupky_a_trestne_ciny/obecna_kriminalita.htm#Příčiny a podmínky kriminality

2.2.2. KRIMINOGENNÍ FAKTORY

Pojem kriminogenní faktor je pojmem velmi obsáhlým. Kriminogenním faktorem označujeme rizikové činitele, jak příčiny, tak podmínky, pohnutky a také motivace (všechny jevy, které vyvolávají, podporují nebo usnadňují páchaní trestných činů). Zejména pak prostředí rodinné, party, toxikomanie, nezaměstnanost, vliv násilí v médiích, špatná volba při trávení volného času. Jednotlivé části kriminogenních faktorů se nedají přesně oddělovat, protože jejich působení se vzájemně propojuje a prolíná. Za příčiny, které se podílejí na zvýšení a rozšíření kriminality v našem století, jsou označovány jevy, jako např. změna role rodiny, ztráta autority školy, přílišná liberalizace (snadný přístup k aktivitám, které dříve představovaly ve společnosti tabu – hráčství, sekty, pornografie, drogy apod.).

Kriminogenní faktory můžeme dělit na:

- **Obecné** – takové faktory, které postihují kriminalitu jako hromadný jev v širším kontextu sociálních, politických, ekonomických, právních a kulturních vlivů. Jedná se o vliv globalizace s jejími negativními dopady na propojování organizované kriminality.
- **Subjektivní** – do této skupiny lze zahrnout biologicko-psychologickou strukturu jedince – individuální a osobnostní.
- **Objektivní** – řadíme sem jevy prostředí – sociální a společenské (např. vliv rodiny, školy, vrstevníků).³⁶(ZOUBKOVÁ, 2004)

2.2.3. TRESTNÉ ČINY A STATISTIKY

Statistiky nám ukazují, k jakému počtu trestných činů dochází a jaké jsou nejobvyklejší formy porušení zákona. Mohlo by se zdát, že hodnocení kriminality je snadné, jelikož statistiky jsou pravidelně zveřejňovány, ale skutečnost je taková, že jsou v nich zaznamenány jen takové trestné činy, které policie opravdu zaznamenala.

³⁶ ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologie a prevence kriminality*. 1.vyd. Praha : Armex Publishing, 2004. s. 14. ISBN 80-86795-05-5.

Např. o drobných krádežích se policie vůbec nemusí dozvědět a také ne vždy jsou všechny trestné činy ohlášeny – znásilnění, ublížení na zdraví. Ve statistikách se tedy objevuje pouze kriminalita zjevná, která vyšla najevo, nikoli kriminalita skutečná. Součástí tedy není tzv. kriminalita latentní neboli „skrytá“³⁷ (GIDDENS, 1999)

V naší republice sahají počátky kriminálních statistik až do 18. století. V tomto období měla evidence kriminality podobu výkazu trestních soudů a až následně šlo o statistická data o zločinnosti. Teprve v polovině 19. století se zavedly výkazové formuláře, v nichž se rozlišovali obžalovaní a odsouzení. O stavu a vývoji kriminality v České republice informuje Ministerstvo vnitra ve svých každoročních zprávách o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Tyto zprávy jsou zaměřeny jak na srovnání situace s ostatními předcházejícími roky, tak na vývoj jednotlivých druhů trestné činnosti v daném období, stav bezpečnosti a vnitřního pořádku, informují v oblasti legislativních aktivit a také preventivních opatření.

„Po roce 1989 byl velmi výrazný nárůst kriminality. Do této doby byla v České republice registrovaná kriminalita poměrně stabilizovaná. Ročně bylo registrováno 100 000 až 120 000 trestných činů. Počátkem 90. let nastal prudký nárůst registrované kriminality. V dalším období byl nárůst pozastaven a vystřídán pozvolnějším nárůstem, který vygradoval v roce 1999. V tomto roce bylo zaregistrováno nejvíce trestných činů – 436 626.“³⁸ (ZOUBKOVÁ, 2004, s. 42)

V období po roce 1989 bychom mohli hovořit o stavu nárůstu kriminality v České republice jako o důsledku anomie, jelikož právě v porevolučním období u nás přestaly platit zažité normy a ty nové ještě nebyly nastaveny. Domnívám se, že část obyvatel si nedokázala pojem demokracie (v té době u nás pojem nový) řádně vysvětlit, a tak se podle toho také chovat. Mnozí si pod pojmem demokracie představují, že se může dělat vše, bez ohledu na morální a uzákoněné zásady. Trvalo řadu let, než se situace začala uklidňovat, ale v důsledku je kriminalita stále vysoká. Alarmující zůstává páčání

³⁷ GIDDENS, A., *Sociologie*. 1. vyd. Praha : Argo, 1999. s. 200. ISBN 80-7203-124-4.

³⁸ ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologie a prevence kriminality*. 1.vyd. Praha : Armex Publishing, 2004. s. 42

restných činů u dětí a mladistvých. Je to důsledek výchovy rodiny, státu nebo snad celé společnosti? Podívejme se na vývoj evidovaných restných činů spáchaných dětmi mladšími 15 let od roku 2004 do roku 2010.

Evidované restné činy spáchané dětmi mladšími 15 let.³⁹

Druh kriminality	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vraždy	4	1	1	2	3	0	2
Loupeže	287	215	238	190	260	225	128
Úmyslné ublížení na zdraví	177	152	127	135	108	87	96
Vydírání	122	101	101	86	71	82	66
Násilné činy	705	581	544	498	499	455	349
Mravnostní činy	92	104	74	86	93	100	97
Krádeže vloupáním do bytů	60	67	91	53	48	54	22
Krádeže vloupáním	808	683	642	526	549	442	319
Krádeže z automobilů	182	112	74	86	134	81	31
Krádeže jízdních kol	40	41	27	21	12	21	14
Krádeže	994	999	1044	800	733	602	334

³⁹ <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

prosté							
Majetkové činy	1953	1786	1820	1457	1409	1145	48
Výtržnictví	89	83	85	113	73	49	57
Nedovolená výroba a d. psych. l. a jedů	68	103	99	58	89	94	54
Šíření toxikomanie	14	22	12	7	9	2	4
Celková kriminalita	3319	3086	3090	2710	2783	2333	1584

2.2.4. ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

Organizovaný zločin a běžná kriminalita se navzájem odlišují. Zatímco u běžné kriminality je ústředním bodem zájmu konkrétní pachatel a konkrétní trestný čin, u organizované kriminality jsou tyto faktory druhotné. Hlavním motivem není spáchaný trestný čin a pachatel, ale snaha o dosažení prospěchu. Přitom není podstatné, jak tohoto cíle bude dosaženo a jaké trestné činy bude nutné v průběhu akce spáchat.

Význam termínu organizovaný zločin znamená, že jde o nezákonnou činnost více než dvou osob, konanou systematicky po delší dobu, zaměřenou na získání finančního prospěchu a využívající k tomu násilně získaného vlivu v prostředcích obchodu, průmyslu, politických a soudních kruhů. Tento zločin má spolu s podnikatelskými aktivitami společné maximální dosažení zisku a uspokojení poptávky, leč na rozdíl od legálního podnikání dosahuje svého cíle bez ohledu na použité prostředky, legální

rámec nebo oblast podnikání.⁴⁰ (NOŽINA, 1997)

Organizovaný zločin zasahuje převážně do těchto oblastí kriminality:⁴¹ (KAISER, 1994, 166 s.)

- Obchod s drogami a pašování drog
- Obchod se zbraněmi a pašování zbraní
- Kuplířství, prostituce, obchod s lidmi
- Vydírání peněz za ochranu
- Ilegální pašování cizinců
- Padělání peněz a jejich uvádění do oběhu
- Profesionální bytová vloupání
- Podvody s kapitálovými investicemi

Pro činnost skupin zaměřených a provozující organizovaný zločin se v České republice po společenských změnách konce 80. let vytvořily relativně vhodné podmínky. Došlo k otevření státních hranic a hospodářství, byla zahájena rozsáhlá ekonomická transformace spojená s majetkovými přesuny a došlo k rychlým vytvářením trhu a kapitálu. Naši republiku zasáhla také vlna migrace, především jako zemi tranzitní. Zásadní změny prodělala také legislativa, která mnohdy opožděně vytváří právní prostředky boje proti organizovanému zločinu (kriminalitě). V současné době u nás zaznamenáváme z řady organizované kriminality organizovanou prostituci, obchod s lidskými bytostmi, majetkovou kriminalitu, drogovou kriminalitu, padělání dokumentů, šeků a měny, počítačovou kriminalitu a hospodářskou kriminalitu.

Na území naší republiky nejčastěji operují zahraniční organizované skupiny z bývalého Sovětského svazu, Itálie, Balkánu, arabských zemí a východní Asie. Jejich činnost se prolíná s českými skupinami.

⁴⁰ NOŽINA, M., *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. 1.vyd. Praha : Koniasch Latin Press, 1997.

⁴¹ KAISER, G., *Kriminologie*. 9.vyd. Praha : C.H.Beck, 1994. s. 166. ISBN 80-7179-002-8.

2.2.5. ZLOČINY BEZ OBĚTÍ

Anthony Giddens ve své knize „*Sociologie*“ uvádí, že za zločiny bez obětí se označují takové typy jednání, které jedinci provozují více či méně svobodně a přímo jimi nikoho nepoškozují. Zákon je definuje jako nelegální (např. užívání drog, formy hazardních her, prostituce). Tento termín není tak zcela přesný, protože například ti, kdo si vytvořili závislost na drogách nebo hazardních hrách, se jistým způsobem stávají oběťmi systému organizovaného zločinu. Protože si však tito jedinci způsobují případné potíže z převážné části sami, tvrdí mnozí lidé, že by vláda neměla do těchto činností zasahovat a že by měly být „dekriminalizovány“. ⁴² (GIDDENS, 1999)

Otázkou ale zůstává, zda někdo nezpůsobuje újmu (třeba psychickou) blízkým právě tím, že poškozuje svou rodinu, např. právě takový toxikoman, nebo žena, která vykonává prostituci. Rodina určitě v tomto případě trpí a také může cítit pocit viny na vzniklé situaci.

2.3. PROSTITUCE

Prostituce bývá často označována jako nejstarší řemeslo světa. Na světě neexistuje společnost, která by se dokázala prostituce zbavit. Toto řemeslo se neprovazuje za účelem sexuálního uspokojení, nýbrž pouze z důvodů ziskových. Přináší rychlý a snadný výdělek. Prostituci provozují především ženy, ale ani u mužů není výjimkou, že nabízejí sexuální služby za peníze. Prostituce se u nás neoznačuje jako trestný čin (nemůže za ni být trestán zákazník ani prostitutka), nýbrž jako morální problém, a to podstatnou částí populace. Tento jev negativně ovlivňuje každodenní život obyvatel, především v pohraničních městech republiky, jako jsou Teplice, Děčín, Chomutov, Znojmo a pohraničí Německa a Rakouska. Ale jelikož ji nelze trestně postihnout, je veškerá snaha územních zřízení marná. ⁴³

⁴² GIDDENS, A., *Sociologie*. 1.vyd. Praha : Argo, 1999. s. 220. ISBN 80-7203-124-4.

⁴³ <http://www.mvcr.cz/clanek/prostituce-prostitutnici-scena.aspx>

Prostituci lze postihovat pouze nepřímo. Zúčastnění tohoto mravního prohřešku mohou být trestáni za kuplířství, příživnictví nebo za porušování pracovní kázně. Nebo se mohou dostat do konfliktu se zákonem za ohrožování pohlavně přenosných nemocí. V posledním desetiletí se zájem odborníků o zkušenosti obyvatelstva se sexem za peníze zvýšil především v souvislosti s rostoucí epidemií HIV, která způsobuje onemocnění AIDS. Prostitutky a jejich zákazníci jsou považováni za skupinu s vysoce rizikovým chováním v této oblasti. S prostitucí jsou také spojeny kriminální činy, jež s ní úzce souvisejí, jako např. krádeže, toxikomanie – především pouličních prostitutek, majetková trestná činnost, vydírání, ohrožování mravní výchovy mládeže a převážně kuplířství. Tento výkon povolání, ať už jde o profesionální postoj prostituta nebo jen příležitostný, s sebou také nese neplacení daní z výdělečné činnosti, čímž trpí újmu státní rozpočet a ekonomika státu.⁴⁴(PECKA, 2010)

V souvislosti se společenskými změnami v posledních letech došlo ke zviditelnění prostituce a pravděpodobně i ke zvýšení zkušenosti našich obyvatel s komerčním sexem. Bohužel současný stav právní úpravy České republiky nemá takový zákon, který by prostituci označil za trestnou činnost a byla podle toho tak trestána a postihována. Tím pádem se prostituce stává skutkem, který není ani zakázán, ale ani povolen.⁴⁵(WEISS, 2001)

2.3.1. DĚJINY PROSTITUTE

Řecko

Snad v žádné době nehrály lehké ženy a prostitutky takovou roli jako v Athénách, Korintu. Ve starém Řecku ovládla prostituce v různých podobách všechny oblasti života. Dokonce ji používali v boji proti homosexualitě. Solón (řecký filozof) doporučoval mužům nevěstince jako prevenci proti homosexualitě, z toho důvodu nechal nevěstince zřídít. Hetéry, jak byly v té době označovány tyto služebnice, byly

⁴⁴ PECKA, E., *Sociologie politiky*. 1.vyd. Praha : Grada Publishing, 2010. s. 183-186. ISBN 978-80-247-2793-6.

⁴⁵ WEISS, P., *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. 1.vyd. Praha : Portál, 2001. s. 159. ISBN 80-7178-558-X.

kontrolovány a jejich příjmy byly daněny. Proto je Athény trpěly a neprotestovaly proti těmto službám, neboť z příjmů Hetér plynuly nemalé daně z jejich příjmů. A nebyl to jediný důvod, proč Solón zlegalizoval prostituci. Zřízením veřejných nevěstinců chtěl chránit počestné ženy před dotěrnými muži a před násilnostmi páchanými na ženách.⁴⁶(CHMELÍK, 2003)

Hetéry byly královny všech lehkých žen v Řecku. Řekové o nich nemluvili jako o prostitutkách, ale spíše jako o přítelkyních, či dokonce družkách. Nebylo výjimkou, že tato žena byla totiž věrna jednomu muži několik měsíců, dokonce i roků. Tyto ženy žily odděleně od ostatní řecké společnosti, na určených místech, ze kterých nesměly libovolně vycházet a opouštět je. Neúčastnily se náboženských slavností ani obřadů a na ulici se mohly pohybovat jen výjimečně za předpokladu, že byly oděny do zvláštních určených šatů.⁴⁷(DUFOUR, 2003)

Egypt

Přestože v Egyptě se snažili mudrci a kněží kázat morálku, ani Egypt nebyl uchráněn před prostitucí. Prostituce zde už od nejstarší dob panovala téměř veřejně jak ve městech, tak i v chrámech. Zákony zde prostituci povolovaly jako živnost, tím pádem i zde byla prostituce legální a zákony ji dokonce i chránily. Kněží si tak z příjmů, které prostituce přinášela, zajišťovali příjmy do svých chrámů.

Pierre Dufour ve své knize *Dějiny prostituce* zmiňuje zajímavou informaci o tom, kterak dokonce panovník Cheops poskytl svou dceru k prostituci:

„Cheops dal vystavět Velkou pyramidu, která stála dvacet let práce, ohromnou sumu peněz. Vyčerpán těmito vydáními, rozhodl se král nabýt nových prostředků ke stavbě tím, že prodával svou vlastní dceru v nevěstinci každému za jinou sumu. Ta nejen že vyhověla příkazu svého otce, nýbrž chtěla si pak vystavět vlastní pyramidu, prosila každého, kdo ji navštívil, aby jí daroval kámen k zamýšlenému dílu. Z těchto kamenů je vystavěna prostřední pyramida“ (DUFOUR, 2003, s. 33)

⁴⁶ CHMELÍK, J., *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1.vyd. Praha : Portál, 2003. s. 201. ISBN 80-7178-739-6.

⁴⁷ DUFOUR, P., *Dějiny prostituce*. 1.vyd. Olomouc : Fontána, 2003. s. 185. ISBN 80-7336-056-X.

Řím

Prostituce, jež se v Římě provozovala, probíhala velmi diskrétně, a to za hradbami města. Jenom pár vyvolených prostitutek mělo to privilegium, že mohly vyjít a účastnit se veřejného života. I ve starém Římě byla prostituce legální. Meretrix, jak byla prostitutka označována, nenesla ženský oděv, ale mužskou „tógu“. Nesměla nosit purpurovou barvu. Tyto ženy se samy chtěly odlišovat a barvily si své vlasy na rezavo nebo blond a oblékaly se do hedvábí. Meretrix, ta žena, která vydělávala peníze, byla registrována ve veřejné kartotéce prostitutek, platila daně a snažila se, aby dobře vycházela s úřady. Řím udával některým prostitutkám výjimečné postavení a tyto ženy pak hrály důležitou roli při státních rozhodnutích.⁴⁸(RINGDAL, 2000)

Kdybychom měli zhodnotit prostituci ve starověku po náhledu do starého Řecka, Egypta a Říma, mohli bychom konstatovat, že v tomto období byla prostituce vnímána jako něco, co bylo přijímáno jako součást běžného života, a díky registracím a legalizaci tohoto povolání měl z této činnosti prodejných žen či mužů prospěch i stát.

Dokonce i dále ve středověku, kdy křesťanství vyzývalo k cudnosti, odříkání a pohlavní zdržlivosti, kdy asketové hlásili zatracení těchto žen, papežská komora vybírala příjem z domů, které pronajímala jako nevěstince. Církev se s prostitucí smířila, jelikož z ní plynuly právě tyto výhody. O prohibici prostituce se lidstvo během historie pokoušelo nesčetněkrát, leč nikdy se ji nepodařilo úplně vymýtit. Došlo pouze k poznání, že prostituce bude existovat vždy a jediným možným řešením je mít ji pod kontrolou. Zánik nevěstinců začíná až v období světových válek. Prostituce se pak začala objevovat na ulici a v hodinových hotelech. To vedlo k nekontrolovatelné prostituci a tím pádem došlo k tomu, že prostitutky přestaly odvádět daně.⁴⁹

⁴⁸ RINGDAL, N. J., et. al. *Nejtěžší povolání světa – kapitoly z dějin prostituce*. 1.vyd. Brno : Doplněk, 2000. 428 s. ISBN 80-7239-046-5.

⁴⁹ CHMELÍK, J., *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1.vyd. Praha : Portál, 2003. 201 s. ISBN 80-7178-739-6.

(CHMELÍK, 2003)

Provozování prostituce společnost asi nevykrátí, protože poskytuje ženám a mužům, kteří ji provozují, snadno vydělané peníze a zvyšuje jim tím jejich životní úroveň (v některých případech dokonce zajišťuje hlavní obživu).

2.3.2. PROVOZOVÁNÍ PROSTITUCE

Tento pojem lze vysvětlit podle toho, ve kterém prostředí je prostituce provozována. **Můžeme vymezit pět základních forem, a to:**

- **Privátní prostituce** – prostitutky poskytují tuto službu v soukromých bytech, nezářka luxusně vybavených u vysoce postavených klientů. Klientela těchto prostitutek je malá a většinou stálá. Prostitutky jsou schopné díky svému vzhledu, ale i vzdělání takového klienta i reprezentovat při společenských událostech.
- **Hotelová prostituce** – je to podobná forma jako privátní, ale liší se tím, že klientela není tak stabilní a úroveň prostitutek se liší podle úrovně hotelů a klientů. Klientelu tvoří i cizinci, jelikož prostitutky jsou schopné domluvit se cizím jazykem, jsou vzdělané. Prostitutky se pohybují po hotelových barech nebo v blízkosti těchto hotelů.
- **Bytová prostituce** – forma této prostituce je převážně doménou tzv. „amatérek“ provozujících řemeslo ve vlastních bytech. Bývá doprovázena i kriminální činností, jako např. okradení klienta. Manželé nebo druzi těchto dam nezářka bývají v pozici jejich kuplířů. Tato forma prostituce nedosahuje takové úrovně, jako jsme uvedli v předcházejících dvou formách.
- **Barová prostituce** – tato forma bývá provozována v barech, night klubech, erotických podnicích nebo tzv. „masážních salónech“. Prostitutkami v těchto podnicích bývají především cizinky, které mohou být často k prostituci nuceny násilím jak psychickým, tak i fyzickým. Tento druh prostituce bývá obvykle

také spjat s kriminálními delikty, jako jsou například obchod se ženami, vydírání, znásilnění a mravnostní trestná činnost.

- **Pouliční a silniční prostitute** – jedná se o nejproblémovější formy prostituce. Věk prostitutek bývá nízký a také bývá nízká vzdělanost a intelekt těchto prostitutek. Prostitutky této kategorie poskytují sex za úplatu téměř komukoli a kdekoli. Tento typ prostitutek bývá velmi často závislý na drogách a prostituci tohoto typu velmi často provází i majetková trestná činnost, krádeže. Platí zde i vysoké riziko pohlavně přenosných chorob. Z této formy prostituce tak profitují kuplíři a pasáci, kteří se o ženy, které provozují pouliční prostituci, „starají“. Je to nejdostupnější a nejlevnější forma provozované prostituce.⁵⁰

2.3.3. KUPLÍŘSTVÍ

Kuplířství v jistém slova smyslu můžeme označit za organizovanou prostituci, kdy tzv. kuplíř poskytuje službu organizace prostituce a odměnou za jeho práci mu je část výdělku prostitutky. Tento člověk se dopouští trestného činu kuplířství, neboť zákon už na tento pojem pamatuje a trestá jej. Kuplíři mívají pod „správou“ většinou několik žen, které buď pracují dobrovolně, nebo jsou dokonce i k prostituci nuceny. Činnost kuplířů bývá většinou organizačně propojena. Vysledovat můžeme některé organizační prvky (znaky). Skupina, která se zabývá kuplířstvím, mívá několik členů a každý z těchto členů plní svou roli:⁵¹(CHMELÍK, 2003)

- **Tipař** – zaměřuje se na kluby, diskotéky, noční bary a vyhledává vhodné ženy.
- **Náborář** – tyto vytypované dívky pak kontaktuje, nabízí jim zprvu finančně atraktivní činnost a posléze je zláká k prostituci.

⁵⁰ <http://www.icm.cz/prostitute-charakteristika>

⁵¹ CHMELÍK, J., *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1.vyd. Praha : Portál, 2003. 201 s. ISBN 80-7178-739-6.

- **Dopravce** – velmi často je to tatáž osoba jako náborář, dívky zaváží na domluvené místo určení.
- **Kuplíř neboli pasák** – nutí ženu i za cenu násilí k následnému provozování prostituce, organizuje a zajišťuje prostitutce práci (klienty), vybírá zisk a vystupuje přitom svým způsobem jako ochránce těchto žen.
- **Poskytovatelé klíčů** – jsou jimi osoby, jež za úplatu zapůjčí k účelu provozování prostituce své byty.
- **Padělatelé** – ti zhotovují falešné doklady pro ženy, které jsou vybrány k obchodu do zahraničí.

Naskytá se otázka, jak je možné, že některé ženy se nechají zlákat k této činnosti? Jak již bylo zmíněno, ne vždy tzv. „náborář“ uvede pravou formu získání výdělku, mladé a naivní ženy často netuší, že se za nabízenou práci, která zaručuje snadný výdělek, ukrývá právě prostituce, k níž pak velmi často bývají nuceny. Dívky lehce uvěří snadným a rychlým ziskům a nedomýšlí důsledky svého unáhleného rozhodnutí. Je to taková past, do které když se dostanou a odmítnou tento způsob práce, bývají nuceny různými formami násilí, vydíráním a nebo jinými donucovacími prostředky.⁵² (URBAN, 2008)

„Na základě dlouholeté praxe a činnosti policie je možné konstatovat, že organizovaná prostituce, a s ní spojené kuplířství, je prováděna skupinou dobře organizovaných pachatelů s přesně vymezenými úkoly. Práce skupiny se vyznačuje vysokou mírou plánovitosti. Jako typická forma organizovaného zločinu se však organizování prostituce vyskytuje jen výjimečně, a to zpravidla ve spojitosti s jinou závažnou trestnou činností, jako např. obchodování se ženami.“⁵³(CHMELÍK, 2003, s. 66-67)

⁵² URBAN, L., *Sociální deviace*. 1.vyd. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-133-

⁵³ CHMELÍK, J., *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1.vyd. Praha : Portál, 2003. s. 66-67. ISBN 80-7178-739-6.

2.3.4. OBCHOD SE ŽENAMI

Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku je v našem trestním zákoně zavedeno jako reakce na Mezinárodní úmluvu z roku 1949 o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a vykořisťování jiného pomocí prostitute. Podstata trestného činu spočívá ve zlákáni, najmutí nebo dopravení jiného do ciziny v úmyslu využít jej tam k pohlavnímu styku. Zlákáni spočívá ve věrohodných slibech vysokého výdělku v zahraničí. Nabízeny jsou výdělky v různých klubech, restauracích jako servírka, barová tanečnice nebo hosteska. Pachatel, který chce zlákat a oklamat svým jednáním ženu či dívku, jedná od samého počátku s cílem najmout ženy do ciziny s cílem, aby je v cizině využil k provozování prostitute za úplatu, která se stává ziskem organizované skupiny zprostředkovatelů. Ženy jsou pak v zahraničí zpravidla k prostituci nuceny násilím. Tyto zlákané ženy sepisují fiktivní pracovní smlouvy, pachatel jim zajistí pasy, které jim po převozu za hranice odebere. Ženy jsou pak prodány do nevěstinců a slibné zaměstnání, které jim zprvu bylo přislíbeno, se pro ně mění v „noční můru“, ze které je velmi obtížná cesta zpět.⁵⁴(CHMELÍK, 2003)

Česká republika se stala nejen zemí, ze které jsou ženy odváženy, ale do které jsou i za účelem prostitute přiváženy. Iničiátoři obchodu se ženami vymýšlejí stále nové a nové způsoby jak nalákat a poté zneužít své oběti. V poslední době přibývá nabídek formou „vzdělávacích jazykových kurzů“, samozřejmě v zahraničí.

Preventivní kampaně proti tomuto druhu zločinu se zatím neshledaly s pozitivními výsledky. Rada Evropy zveřejnila údaje, které vypovídají o tom, že právě obchod s bílým masem je hlavním zdrojem finančních prostředků organizovaného zločinu.

⁵⁴ CHMELÍK, J., *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1.vyd. Praha : Portál, 2003. s. 66-67. ISBN 80-7178-739-6.

Podle typu instituce, která se obchodováním se ženami zabývá, nahlížíme na problém obchodu se ženami dvojitým způsobem:

- jako společenský problém, který je třeba řešit - *trestněprávní přístup státu*,
- jako problém konkrétní oběti, které je třeba poskytnout podporu a pomoc - *přístup nevládních organizací*.

Řešení problému obchodu se ženami je na straně státu (státních organizací). Stát se snaží dosáhnout zpřísnění legislativy, trestů pro pachatele a rozšíření mezinárodní spolupráce. Na straně druhé stojí nevládní organizace, které jsou orientovány především na oběti. Organizace se snaží svou pomoc obětem zajistit v podobě bezplatné právní pomoci, azylového ubytování, lékařského ošetření a především psychické podpory.⁵⁵

2.3.5. PROSTITUCE A LEGISLATIVA

Snaha o ovlivnění prostitučního chování sahá až do starověku. V dějinách prostituce se střídají epochy jejího rozmachu s obdobími zákazů a represí. Pokaždé však tyto snahy končily neúspěchem a rezignací úřední moci.

Ve vztahu k potírání prostituce existují tři typy legislativních postojů:

Prohibice

Pod pojmem prohibice rozumíme úplný zákaz prostituce. Tyto mocenské zásahy byly vždy reakcí na její rozmach, a to převážně v období středověku a raného novověku. I přes všechny pokusy a snahy prohibice, však lidstvo došlo k poznání, že prostituci nelze nikde nikdy zcela vymýtit.

Tento způsob potírání prostituce prezentovala a snažila se prosadit i Marie Terezie v habsburské říši. Marie Terezie dala vzniku mravnostní policie, jejíž členové měli za úkol tajně vnikat do veřejných domů (nevěstinců), přistihnout a chytit prostitutky a jejich klienty přímo při činu (in flagranti). Jak prostitutky, tak i jejich klienti museli podstoupit tresty za svůj čin. Prostitutky byly trestány formou mrskání a pranýřování. A klienti? Ti nezadaní se museli s prostitutkou oženit a ti, kteří již ženatí

⁵⁵ http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_04/obchod.html

byli, byli obžalováni z cizoložství.

Prostituce je v současné době stále zakázána ve Švédsku, Dánsku, Norsku, v USA s výjimkou Arizony a Nevady, ale také např. v Pákistánu. Prohibice však není schopna dát prostituci zániku. Prohibice by mohla být úspěšná za předpokladu, že by se podařilo odstranit všechny příčiny prostituce.

Reglementace

Reglementace neboli regulace prostituci oproti prohibici do jisté míry toleruje, ale snaží se o její kontrolu a vytvoření určitých pravidel, vytvoření mantinelů, za kterými se bude činnost prostituce odehrávat. Tato opatření iniciují vznik institucí a staví prostituci pod kontrolu jak policejní, tak i zdravotní. V některých zemích jsou opatření zakotvena zákonem – převážně je zaopatřují městské úřady. Prostitutky jsou registrovány, každá má svoji zdravotní kartu, do které se zaznamenávají lékařské prohlídky a osobní údaje.

O regulaci prostituce se začínali pokoušet ve Francii v době osvícenství. Před vypuknutím revoluce byla zavedena první registrace prostitutek a povinné léčení pohlavně nemocných, to byla snaha o moderní reglementaci. Myšlenka reglementace stála na **třech pilířích**:

- **Ohraničené prostředí** – vytvoření tohoto prostředí, které by bylo z dosahu dětem a dospívajícím. V tomto prostředí se mohly prostitutky pohybovat.
- **Úřední kontrola vzniklého prostředí** – mělo zůstat neviditelné pro část společnosti, ale na druhé straně dokonale průhledné pro ty, jež jej budou kontrolovat.
- **Hierarchizace prostředí** – tento poslední pilíř měl zabránit konfúzi sociálních vrstev.

Přes všechna úsilí o regulaci prostituce dospěly některé z autorit k názoru, že prostituce je nezničitelná, protože je součástí civilizace.

Abolice

Abolice vzniká jako reakce na reglementaci. Aboliční hnutí bylo zaměřeno především proti organizačním formám prostituce. Hlavní myšlenkou abolice byla osvěta a mravní výchova společnosti. Hnutí vzniká v Anglii a ve Švýcarsku v 60. letech 19. století spolu s feminismem.

Abolicionisté prosazovali názor, že reglementace je vlastně státní podpora prostituce. Dále chtěli prosadit uzavření veřejných domů a zrušit registraci prostitutek. Koncem 19. století se hlavní myšlenkou stává medializace prostituce. Hnutí si nezískalo příliš nakloněných mezi zákonodárci, policejními složkami ani mezi lékaři.

V českých zemích mezi zastánce tohoto hnutí zmiňme Tomáše Garrigua Masaryka. Tento muž dal hnutí teoretický řád. Odmítal prostituci jako následek sociální potřeby, vidí ji jako přirozené zlo. Za hlavní prevenci v oblasti prostituce a boje s prostitucí považoval především mravní výchovu národa. Prostituci označil jako nežádoucí stav, proti kterému je třeba bojovat a společnost před ním chránit. Masaryk dává za vinu vzniku prostituce mravní bídě společnosti, alkoholismus a nízký stupeň vzdělání.

Mezi naše další zastánkyně tohoto směru patří také Marie Červinková (dcera Ladislava Riegra), která viděla záchranu před negativním sociálním jevem prostituce v dobře promyšlené sociální péči. Péče by měla být podle Červinkové směřována směrem k dětem a mládeži.

Před 1. světovou válkou dochází k největšímu rozmachu aboličního hnutí. V tomto období na druhé straně zaniká reglementace. V roce 1922 byl schválen „Zákon o potírání pohlavních nemocí“. Jde o první zákon aboličního charakteru ve střední Evropě. Zákon zakazuje provozování veřejných domů (či nevěstinců) a ruší reglementaci. Čas však ukázal, že zákon situaci neřeší, stav, mohlo by se zdát, se dokonce zhoršuje. Prostituce se díky zániku veřejných domů začíná objevovat na veřejných prostranstvích, a jelikož byly zrušeny i lékařské prohlídky, nese s sebou tato změna i nárůst pohlavních chorob.⁵⁶(LENDEROVÁ, 2002)

⁵⁶ LENDEROVÁ, L., *Chytila patrola aneb prostituce za Rakouska i republiky*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0379-9.

V roce 1963 prostituce začíná být trestána represivní formou, jako součást zákona proti příživnictví. Prostituce je označena jako nekalý způsob obživy. Avšak v 1990 byl zákon o příživnictví zrušen, a jelikož došlo k otevření hranic a k většímu pohybu osob, tak souhra těchto okolností vede k nárůstu prostituce v České republice.

V roce 1993 byla na našem území zpracována výzkumná zpráva o prostituci a na jejím základě byl poté předložen návrh zákona, který měl prostituci povolit na místech, která by jednotlivé obce vyhradily pro tento účel. Návrh zákona však přijat nebyl.

V roce 1999 probíhá snaha o novou podobu zákona navrženého z roku 1993. Dle něj by prostitutky mohly vykonávat svou činnost legálně, na základě živnostenského opatření a řádné registrace. Ale ani tento zákon neprošel schválením a přijat opět nebyl⁵⁷.

Změnu s sebou přináší rok 2000, kdy se projeví snaha o regulaci prostituce v zákoně o obcích. V novelizaci zákona je zakotvena pravomoc pro obce v samostatné působnosti ukládat závaznou vyhlášku, jež slouží k úpravě místních záležitostí veřejného pořádku, které by mohly ohrožovat dobré mravy. V témže roce Ministerstvo vnitra zpracovalo Návrh opatření k problému prostituce. Návrh byl v roce 2004 přijat vládou a na základě těchto podkladů měl být vytvořen nový návrh zákona. Ale jelikož Česká republika podepsala roku 1958 mezinárodní Úmluvu o potlačení a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob, nemohli jsme dle této úmluvy přijmout právní úpravu, která by jakýmkoliv způsobem prostituci regulovala. Chtěli jsme sice od smlouvy odstoupit, abychom zákon mohli uvést v platnost, ale bohužel v roce 2005 byla naše žádost o odstoupení dvakrát zamítnuta. Některé země se ale vyvázaly, proč jsme tedy my povolení nedostali?⁵⁸(CHMELÍK, 2003)

Nová úprava legislativy, která by byla zaměřena na problém prostituce, není zatím plánována. Trestné tedy zůstávají pouze činy s prostitucí spojené, jak již bylo uvedeno výše v úvodu kapitoly o prostituci (viz strana 23).

⁵⁷ <http://www.mvcr.cz/clanek/prostituce-prostitutni-scena.aspx>

⁵⁸ CHMELÍK, J., *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1.vyd. Praha : Portál, 2003. s. 67-68. ISBN 80-7178-739-6.

2.3.6. SOUČASNÁ SCÉNA PROSTITUCE V ČR

Počet prostitutek v České republice se v dnešní době odhaduje na číslo kolem 30 000. Mezi ženami provozujícími toto řemeslo na našem území jsou započítány také cizinky, které pocházejí z převážné části z Ruska, Ukrajiny, Bulharska a Asie. Po revoluci 1989 se mění forma provozování prostituce z pouliční na prostituci provozovanou v nevěstincích, erotických podnicích, ale také v menších klubech, které se vyskytují snad v každém větším městě u nás. Podle některých za tuto změnu mohou právě vyhlášky měst, které se snaží o to, aby prostituce nebyla tak veřejně na očích a zmizela z ulic do ústraní (míst jim určených).⁵⁹

Skutečný počet prostitutek ale neznáme. Chybí evidence prostitutek, neboť zákon pojem prostituce nezná. Proč tedy prostituci nezlegalizovat? Některé naše politické strany hovoří pro a některé proti. V Německu již existuje prostituce jako forma podnikání na základě živnostenského oprávnění. Asi už se na rozdíl od nás poučili a využili tuto formu, kterou již používali v antice. Legalizace s sebou přináší příjmy do státního rozpočtu z erotických podniků, registrace prostitutek umožňuje kontrolu lékařských prohlídek a zajišťuje větší pravomoc obcím.

Prostituce se žádná společnost zbavit nedokázala, ale domnívám se, že legalizace prostituce spolu s registrací a lékařskými kontrolami je pro společnost nejpřínosnějším řešením. Ať již pro jednotlivce (klienty), u kterých by nebyl takový nárůst pohlavně přenosných chorob, tak i pro stát a obce jako další zdroj příjmu. Podle některých zainteresovaných by tato změna také s sebou přinesla snížení ostatní trestné činnosti, která s prostitucí úzce souvisí. Stát by tedy měl znovu zkusit vyvázání z mezinárodní úmluvy z roku 1958, abychom s prostitucí mohli nakládat dle svého uvážení.

⁵⁹Kolik je v Česku prostitutek?. *Týden.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-07-30].

2.4. TOXIKOMANIE

„O jednoznačnou definici toxikomanie se pokusila již v roce 1931 prostřednictvím „Komise pro omamné látky a jiné škodlivé drogy“ také Organizace spojených národů (OSN). Vzhledem k pestrosti palety drog však nedosáhla úspěchu. Proto v roce 1950 byla vytvořena komise znalců SZO (WHO) Expert Committee on Drugs liable to Produce Addiction, která upřesnila celý problém na základě přesných definicí potřebných pojmů k vymezení problematiky. Tyto pojmy je možno stručně definovat:

Toxikomanie (Drug Addiction) = je stav periodické, nebo chronické intoxikace, která škodí jedinci i společnosti, a je vyvolán opakovaným užíváním drogy (přírodní nebo syntetické).⁶⁰ Užívání drog způsobuje především tedy duševní nebo emoční změny chování.

2.4.1. DĚJINY TOXIKOMANIE

Užívání drog sahá do dávné minulosti, kdy sloužily jako prostředek k povzbuzení, tišení bolesti a k léčebným účelům. Nebezpečí jejich návyku bylo zjištěno až během následujících let. Tato kapitola se bude především zabývat historií omamných látek v České republice a to v období od roku 1989.

Území České republiky⁶¹ se v průběhu první poloviny 90. let jednoznačně změnilo v jednu z cílových oblastí mezinárodního obchodu a distribuce drog. Objem zahraničních drog, dostupných na českém trhu, se blíží množství drog domácího původu. Na území ČR končí svoji pouť stále více drog přicházejících k nám severní větví „balkánské heroinové trasy“, aktivizuje se i „jihoamerická kokainová cesta“. Jako cílová země je ČR testována a využívána i v rámci „africké hašišové“ a „nizozemské LSD trasy“. Vysokým tempem roste na českém trhu dostupnost zahraničních drog, jako heroinu, LSD, a kokainu. Spolu se změnami spektra zneužívaných drog můžeme na české drogové scéně pozorovat i změny ve struktuře drogového trhu. Zájem o drogy, a tím i počet jejich odběratelů, roste. Úměrně roste i počet jejich dodavatelů.

⁶⁰ <http://ach.upol.cz/user-files/intranet/028-toxikomanie-1271922767.doc>

⁶¹ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. vyd.1. Praha: Koniasch Latin Press 1997. 348 s. ISBN 80-85917-36-X

Skupiny překupníků vytvářejí velice vhodné podmínky pro nelegální drogové aktivity, rozvoj organizovaného trhu s omamnými a psychotropními látkami v ČR a zapojení našeho území do mezinárodních zločineckých aktivit. Tento stav je vyústěním celé řady faktorů, které drogovou situaci v České republice významně ovlivňují. Jednak je to strategická poloha ČR ve středu Evropy – tj. na hlavních trasách drogových tranzitů, a dalším faktorem je vysoká prostupnost a špatná kontrolovatelnost hranic. Naše území se stává součástí světové sítě překupníků drog. Česká republika se z převážně tranzitního území postupně mění v odbytíště drog.

Je známou skutečností, že každá země využívaná jako tranzitní prostor nezákonné přepravy drog se dříve nebo později setká s rozptylem omamných látek, ohrožujících její vlastní státní příslušníky.

V současné době je k transportu drog využíváno jak leteckých, tak i pozemních a námořních spojů. Kurýři se pohybují převážně ve věku mezi 20 – 30 lety. Svou úlohu nesporně sehrává jejich větší ochota riskovat, hazardovat, i nepoměrně nižší strach z několikaletého vězení v případě odhalení. Pašeráci využívají úkrytů na těle (i v jeho dutinách), v zavazadlech a v dopravních prostředcích.

Zneužívání omamných a psychotropních látek dosáhlo v globálním měřítku nevídaných rozměrů a proniklo do všech koutů naší planety. Ve světě dnes už neexistuje stát, který by nebyl tímto problémem, ve větší či menší míře, zasažen. Drogy devastují jednotlivce, rodiny, společnost. V souvislosti se zneužíváním drog narůstá zločinnost, dopravní a pracovní nehodovost, zhoršuje se fyzické i duševní zdraví populace, její schopnost reprodukce a rozvoje. Je to nekonečný a nákladný boj, jehož konec leží v nedohlednu.

Objevují se stoupenci legalizace drog, kteří tvrdí, že dekriminalizací obchodu s drogami poklesne jejich cena natolik, že přestanou být pro překupnické organizace ekonomicky zajímavé a drogový trh se samovolně zhroutí. Oponenti této myšlenky vidí jediné řešení v tom, že restriktivními opatřeními zamezí přístupu drog ke spotřebiteli. Faktem však zůstává, že ani dnes nikdo neví, jak se s tímto problémem skutečně účinně vypořádat.⁶²(HAJNÝ, 2001)

⁶² Hajný, M. *O rodičích, dětech a drogách*. vyd. 1. Praha: Grada Publishing 2001, s. 17-18.

2.4.2. DOSTUPNOST DROG

Zneužívání drog⁶³ v českých zemích není ničím novým. Nepřišly z neznáma. Drogy byly součástí podomácku vyráběných léčebných prostředků i lékařských receptářů. Se záznamy o jejich zneužívání se setkáváme již u starověkých civilizací. Jako požitková látka se však drogy začínají šířeji využívat až s rozvojem technických věd v 17. století, kdy se rozvíjí syntetická výroba nových látek. Zneužívání drog, jako vážného společensko-patologického fenoménu v českých zemích, odstartovává v posledních dvou desetiletích 19. století. Drogou, která způsobuje skutečně masový nárůst počtu toxikomanů a vznik nových forem zneužívání, byl v Čechách kokain, spojený se „ztracenou generací“, v období mezi dvěma světovými válkami. Zneužívání kokainu se v Praze i dalších městech Československé republiky záhy rozšiřuje v prostředí umělců a společenské smetánky, stejně jako v nejnižších vrstvách společnosti. Československo se díky své centrální poloze v Evropě a mírným protidrogovým zákonům stává významným překladištěm i odbytištěm drog. Již v této době se setkáváme s fenoménem, který se táhne historií zneužívání drog až do současnosti.

Rozvoj drogového problému o mnoho délek předbíhá zákonná opatření, která by ho měla regulovat. Československé legislativě trvá celých dvacet let, než dokáže opiovým zákonem, přijatým v roce 1938, vytvořit a přijmout efektivní právní úpravu boje proti zneužívání návykových látek.⁶⁴ (KUCHTA, 2005)

Výraznou proměnu české drogové scény zaznamenáváme po listopadu v roce 1989. Svět drog atakuje naše území plnou silou. Již v počátečním období po roce 1989 se ukazuje, že zájem o drogy je v české populaci obrovský. Vedle přetrvávajícího zájmu o těkavé látky a návyková farmaka se objevují nové trendy ve zneužívání drog. Jejich prvním příkladem se stává velmi rychlé rozšíření užívání marihuany a zvyšuje se poptávka po pervitinu. Na první místo se dostává heroin. Dochází k masivnímu

⁶³ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press 1997. 348 s. ISBN 80-85917-36-X

⁶⁴ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005.

nárůstu omamných a psychotropních látek distribuovaných na nelegálním drogovém trhu, který se orientuje především na mládež.

Drogy pronikají i do středních vrstev společnosti a přestávají být pouze záležitostí undergroundového a kriminálního prostředí. Prudce se zvyšuje počet prvokonzumentů drog. Drogy se šíří v takových specifických prostředích, jako jsou školy všech stupňů, internáty, nápravná zařízení, vojenské útvary. V Praze i řadě dalších měst vznikají otevřené drogové scény. Na našem území se rychle zabydluje organizovaný zločin zaměřený na drogovou oblast „podnikání“.⁶⁵(KUCHTA, 2005)

Drogový boom následujících let výrazně podporuje i existence rozvinutého chemického průmyslu s tradičně velmi dobrou obecnou i speciální odbornou vzdělaností obyvatel. Objevují se případy nelegálního vývozu drog a prekursorů. Nové situaci se rychle přizpůsobuje i velice kvalitní a rozvinutá síť ilegálních výrobců domácích drog, která se vytvořila v době hermetického uzavření země v období před listopadem 1989. Rokem 1989 také končí období relativně uzavřených toxikomanských komunit, vyrábějících a distribuujících své produkty v okruhu sobě známých konzumentů. Komunity se otevírají, „vaříči“ začínají pracovat na komerčním základě na zakázku toxikomanů a překupníků – a to jak doma, tak v zahraničí. Zhoršení situace výrazně napomáhá i plošná amnestie krátce po změně společenského zřízení, kdy se na svobodu dostává celá řada osob odsouzených za drogové delikty.⁶⁶(NOŽINA, 1997)

Při současné dynamice nárůstu osob zneužívajících drogy existuje reálné nebezpečí, že i v budoucnosti se stávající hladina poptávky po drogách nejen udrží, ale bude nadále vzrůstat- pravděpodobně nikoliv „skokovým“ způsobem, ale lineárně. Drogoví dealéři budou nadále usilovat o průnik do stále menších aglomerací prakticky po celém území České republiky. Poroste podíl českých občanů na nedovoleném obchodu s drogami, bude se zvyšovat profesionalita, specializace i brutalita zločinných seskupení. Na domácím černém trhu je možné očekávat v souvislosti s rozdělováním

⁶⁵ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005

⁶⁶ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press 1997. 348 s. ISBN 80-85917-36-X

teritorií soupeření, případně i kriminální střety mezi konkurenčními skupinami dodavatelů a dealerů. Případný nárůst počtu problémových uživatelů bude mít dopad na majetkovou trestnou činnost, povede ke zvýšení kriminalizace a viktimizace samotných toxikomanů.

Je zřejmé, že vývoj drogového problému v České republice bude v budoucnu – v pozitivním i negativním smyslu – záviset na schopnosti naší společnosti vytvářet duchovní, kulturní, ekonomické a sociální alternativy užívání drog, schopnosti vytvářet protidrogově naladěné prostředí a poskytovat prostor alternativním životním stylům.⁶⁷

STRUČNÝ PŘEHLED DROG V ČR⁶⁸

Název drogy	Způsob užívání	Hlavní účinky	Zdravotní rizika
Marihuana, tráva	kouření, konzumace v jídle	euforie, zkreslené vnímání času, prostoru, barev, zhoršení koordinace, následný pocit hladu	zánět dýchacích cest, zhoršená paměť a pozornost, úzkosti, panika, rozvinutí psychotických příznaků
Hašiš, haš	kouření, konzumace v jídle	obdobné jako u marihuany	obdobné jako u marihuany
Heroin, herák	nitrožilní, kouření ze staniolu, v cigaretě	analgetikum, euforie, spavost	zvracení, mdloby, zácpa, koma, kožní problémy
Pervitin, piko	nitrožilní, šňupání	euforie, hyperaktivita, nespavost, nechutenství, zrychlené myšlení a řeč	agresivita, následná spavost a deprese, srdeční a neurologické obtíže, zhoršená koncentrace a paměť, možný rozvoj psychotických příznaků
Extáze	polykání v tabletě	Mírné halucinace,	zhoršení paměti,

⁶⁷ NOŽINA, M. *Svět drog v českých*. vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press 1997. s. 301.

⁶⁸ HAJNÝ, M. *O rodičích, dětech a drogách*. vyd. 1. Praha: Grada Publishing 2001, s. 17-18.

		zvýšená citlivost, pocity empatie, přehřívání organismu	emoční otupení, riziko kolapsu při dehydrataci a zvýšené aktivity
LSD, tripy	polykání na papírcích, tablety	změněné vnímání, halucinace, zvýšení krevního tlaku a tepu	možný rozvoj psychické poruchy, flashback (návrat příznaků), nespavost, slabost, neklid
Těkavé látky, toulén	vdechování	halucinace, euforie, změněné vnímání	porušení sliznic a dechového aparátu, nevratné změny nervového a kardiovaskulárního systému, poruchy soustředění a paměti
Anabolické steroidy, bobule	polykání tablet, kapslí	růst svalové hmoty	snížená produkce spermatu, zmenšení varlat, zvětšení prsních svalů

2.4.3. TOXIKOMANIE A LEGISLATIVA

V roce 1991 se tehdy ještě Česká a Slovenská Federativní Republika stala smluvní stranou *Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, 1988.*

Úmluva byla vypracována na základě rezoluce Valného shromáždění OSN č.39/141 a upravuje některé otázky spojené s nedovoleným obchodem s omamnými a psychotropními látkami (OPL). Jejím cílem je uzavřít komplexní, účinnou a také operativní mezinárodní úmluvu, orientovanou především na boj proti nedovolenému obchodu s OPL. K 1.listopadu 1993 ji ratifikovalo celkem 89 zemí. Evropská unie, která Úmluvu rovněž ratifikovala, pak přijala několik vlastních právních norem řešících otázku mezinárodního obchodu s prekursorsy a pomocnými látkami.

Státy jsou povinny trestně stíhat a přísně potlačovat nelegální obchod s drogami ve všech jeho formách. To vyžaduje, aby zákon jednotlivých signatářských zemí stanovil trestné činy a zásadní tresty pro následující činnosti ve vztahu k drogám s vysokým rizikem:

- výrobu a produkci,
- mezinárodní obchod,
- obchodování,
- napomáhání zneužívání.

S drogami s vysokým rizikem souvisejí dále tyto obecné trestné činy:

- „praní peněz“ pocházejících z nezákonného obchodu s drogami,
- nabádání k porušování zákona a k nezákonnému užívání drog,
- pokus, spojení, dohoda (za účelem páchaní trestného činu),
- spoluvina, příprava a zvláštní důvody.

Měly by být zavedeny důvody ke zvýšení trestu, zmírnění nebo zproštění viny, jakož i tresty doplňující, zejména konfiskace majetku, fakultativní tresty a opatření k léčbě. Úmluva vyžaduje, aby závažná porušení zákona byla přísně trestána a aby pro ně byly stanoveny odpovídající a dostatečné tresty. Velice přísné tresty by měly být určeny pro ta porušení zákona, která se týkají nejnebezpečnějších drog (ilegální pěstování, výroba, produkce, vývoz, dovoz a poskytování), ilegálního obchodu s prekursory a „praní zisků“ pocházejících z obchodu s drogami a prekursory.⁶⁹(PRESL, 1995)

V oblasti legální produkce a obchodu s OPL se signatářské země zavazují k přijetí odpovídajících opatření k zajištění kontroly výroby a pohybu látek, které jsou zaznamenány v příloze k Úmluvě, dále pak k vybudování a udržování systému sledování mezinárodního obchodu s těmito látkami tak, aby bylo usnadněno zjišťování podezřelých transakcí, aby dovozy a vývozy byly řádně označeny a opatřeny dokumenty, aby bylo zabezpečeno případné zabavení podezřelých látek.

⁶⁹ PRESL, J. *Současná situace a vývojové trendy v oblasti drogové problematiky v ČR*. In *Česká republika ve světě drog: tematický sborník*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1995

Česká republika se stala signatářem všech hlavních protidrogových úmluv OSN.⁷⁰

Přijetí konvence či uzavření mezinárodní smlouvy je věc jedna a její účinné uvedení do praxe věc druhá. Záhy se ukázalo, že legislativa České republiky v řadě ustanovení právních předpisů neodpovídá mezinárodním standardům, k nimž se hlásí. Aby mohla Česká republika těmto mezinárodním závazkům dostát a zároveň také dokázala účinně reagovat na rychle se zhoršující situaci na domácí drogové scéně, bude nezbytně muset provést rozsáhlé změny v legislativě týkající se drog a zpracovat novou komplexní právní úpravu problematiky OPL. V tomto směru vyslovilo své požadavky i OSN na setkáních svých expertů se zástupci českých vládních resortů v říjnu 1993 a březnu 1994.

Vlivem neujasněné strategie drogové politiky, byrokratických průtahů i vytíženosti státního aparátu jinými, pro něj momentálně aktuálněji problémy bylo konečné vytvoření této komplexní právní úpravy neustále odsouváno a suplováno dílčími legislativními změnami. V jejich rámci došlo k novelizaci trestního zákona účinné od 1. 7. 1990, novelizaci účinné od 1. 1. 1992, poměrně rozsáhlé novelizaci účinné od 1. 1. 1994 a také novelizaci ze dne 29. 6. 1995.

V trestním zákonu se tak objevila řada změněných i zcela nových ustanovení, jež měla za cíl zefektivnit boj s drogami, stejně jako přístup k osobám, které drogy zneužívají nebo jsou na nich závislé. Již v novelizaci z roku 1990 se zcela nově objevil pojem „návyková látka“. Rozumí se jí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobící nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti, ale také sociální chování.

Zcela nové bylo i ustanovení, v němž je obsažen trestní čin „šíření toxikomanie“. Aktuální situaci, vyznačující se vysokým procentem tranzitů drog přes naše území, reflektoval termín „proveze“, rovněž nově začleněný termín. Všeobecně s ohledem na předcházející znění trestního zákona došlo ke zpřísnění trestních sazeb

70 NOŽINA, M. *Svět drog v českých*. vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press 1997. s. 275.

s důrazem na účast v organizovaných zločineckých seskupeních. Zvláštní pozornost byla věnována mladistvým.

Řadu dalších změn, které zjednodušily a zefektivnily práci restriktivních orgánů, přinesla novelizace z června 1995. Policie již dlouho požadovala možnost sledování zásilek drog. „Sledovaná zásilka“ je v podstatě policií kontrolovaná zásilka, která v zájmu odhalení pašeráckých sítí putuje pod dohledem policie často i přes území několika států. Je to efektivní postup, běžně užívaný v zahraničí. Naše právní úprava však tento termín neznala. To způsobovalo, převážně ve vztahu k zahraničním partnerům, řadu obtíží.⁷¹

V roce 2008 schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR návrh nového trestního zákoníku, který byl v roce 2009 schválen. Nový trestní zákoník obsahuje významné změny v oblasti nakládání s nelegálními drogami. Zejména se jedná o ustanovení, které se týká přechovávání drogy pro vlastní potřebu a ve kterém dochází k odlišení drog podle jejich společenských a zdravotních rizik. Významnou změnu přináší také nové ustanovení týkající se nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. V návaznosti na zákon o léčivech stanovil Státní ústav pro kontrolu léčiv omezení pro výdej léku s obsahem pseudoefedrinu – jedná se o zákaz zásilkového prodeje, nastavení maximální dávky 60 tablet na jednoho pacienta měsíčně a kontrolu výdeje v centrálním úložišti elektronických receptů. Od této uvedené změny se očekává snadnější kontrola nedovoleného nakládání s pseudoefedrinem, který v České republice slouží jako prekurzor pro výrobu pervitinu.⁷²

Odpovědnost za tvorbu a naplňování protidrogové politiky nese vláda České republiky.

⁷¹NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press 1997. s. 277.

⁷²Kolektiv autorů. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR. 2009*, Úřad vlády ČR, ISBN 978-80-87041-9-4.

2.4.4. TRESTNÁ ČINNOST POD VLIVEM OMAMNÝCH LÁTEK

Do této skupiny patří zejména trestná činnost násilné povahy, patří sem ale také dopravní nehody a úrazy způsobené někým, kdo byl pod vlivem alkoholu nebo drog. Riziko dopravní nehody vzrůstá i v případě malých dávek alkoholu nebo omamných návykových látek, i když nejsou přítomny zjevné známky intoxikace. Není těžké pochopit, že návykové látky zhoršují sebekontrolu a míru odhadu vlastních schopností.

Jedinec pod vlivem jakékoli omamné látky často vnímá nevinné gesto nebo poznámku jako útok na vlastní osobu a podle toho reaguje. Tyto reakce bývají většinou neadekvátní k situaci, která právě nastala. Pronikavě se také zhoršuje schopnost předvídat dlouhodobé následky jednání.⁷³

Lidé ovlivnění návykovými látkami bývají lehkomyšlní a danou situaci, ve které se nacházejí, nedokáží správně ohodnotit. Prováděné výzkumy dokazují účast těchto osob na trestných činech, jako jsou vraždy, loupežná přepadení nebo ublížení na zdraví.⁷⁴ Mezi trestnými činy páchanými pod vlivem drog dominují činy násilné, majetkové povahy a vloupání do zdravotnických zařízení a lékáren spojená s krádežemi receptů a léků s cílem získat farmaceutické výrobky k bezprostřednímu toxikomanskému zneužití nebo k výrobě drogy. Pokud se jedná o děti, jde především o krádeže vloupáním, nejčastěji do obchodů a víkendových chat, krádeže věcí z motorových vozidel a krádeže v bytech. V dnešní době výrazně převažuje snaha získat finanční prostředky na nákup drog.⁷⁵(Nožina, 1997)

2.4.5. NELEGÁLNÍ OBCHOD S DROGAMI

Nelegální obchod s drogami zaujímá v hierarchii aktivit organizovaného zločinu v České republice význačné místo. Na rozdíl od předcházejících let se do něj zapojují příslušníci všech společenských vrstev. Distributoři drog zejména zahraničního původu

⁷³ PRESL, J.: Současná situace a vývojové trendy v oblasti drogové problematiky v ČR. In *Česká republika ve světě drog: tematický sborník*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1995

⁷⁴ NEŠPOR, K. *Jak zůstat fit a předejít závislostem*. Vyd. 1. Praha: Portál 1999. s. 23.

⁷⁵ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press 1997. 282.

(heroin, kokain apod.) se dnes nerekrutují již jen z „klasického“ zločineckého prostředí, ale do organizování a distribuce drog se zapojují rovněž podnikatelské vrstvy nebo příslušníci, tzv. „vyšší společnosti“. Trestná činnost v oblasti omamných a psychotropních látek získala na profesionalitě, organizovanosti a plánovitosti. Organizovanost má různé formy i stupně a můžeme na ně nahlížet ze čtyř hledisek:

- skupina „výroba – distribuce – vývoz“,
- skupina „tranzit“,
- skupina „tranzit – distribuce“,
- skupina „dovoz“.

Nejaktivněji se na území ČR projevovala forma „výroba – distribuce – vývoz“, následovaná skupinami „tranzit“ a „tranzit – distribuce“. V současnosti však výrazně aktivizuje skupina „dovoz“, stejně jako skupina „tranzit – distribuce“.

Jako nejdokonaleji organizovaní se v rámci těchto oblastí a forem projevují kosovští Albánci a příslušníci národů bývalého SSSR. Zločinecké skupiny těchto zemí a s nimi i čeští distributoři zaplavují domácí trh všemi druhy drog a cílevědomě se zaměřují na mladou generaci a místa jejího soustředování – rockové kluby, restaurace, kluby mládeže apod., kde nabízejí své „zboží“ jak otevřenou formou, tak i ve skryté podobě, jako údajné povzbuzující prostředky a vitamíny. Do České republiky dnes směřuje zejména dílčí množství drog z větších tranzitních zásilek, které v režii organizovaných mezinárodních skupin dovážejí jejich čeští členové.⁷⁶(NOŽINA, 1997)

2.4.6. DROGOVÁ ZÁVISLOST A OHROŽENÉ SKUPINY

Drogová závislost je onemocnění. Je charakteristické naléhavou touhou po účincích drogy, kterou nemocný užívá i přesto, že si tím způsobuje řadu nepříjemných problémů. K závislosti se člověk obvykle dostane přes experimentování a postupem času i pravidelné užívání drogy. Mnoho lidí trpí závislostí v chronické podobě, kdy po obdobích abstinence opět upadají do návyku. Zpočátku může dotyčný užívání drogy kontrolovat, ale to obvykle nedělá natolik, aby s tím přestal. Zvláště tehdy, pokud existují důvody pro další užívání. Po čase ztrácí závislý schopnost užívání

⁷⁶ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. vyd.1. Praha:Koniasch Latin Press 1997. s. 262.

kontrolovat a kromě fyzické závislosti se i jeho životní styl mění natolik, že není snadné užívání drog opustit.

Drogová závislost⁷⁷ obecně znamená, že člověk ve stavu závislosti přestal být svobodný vůči droze a vytvořil si na ni vazbu a stala se součástí jeho života.

Psychická závislost je duševní stav vzniklý konzumací drogy, který se projevuje přáním drogu opět požívat. Může jít o pouhé přání, kterému lze odolat, či o dychtivé, neodolatelné a opakující se nutkání požit drogu, i když člověk drogu ani požívat nechce a považuje své jednání za nerozumné. Psychická závislost na droze je vlastně často závislostí na některých okolnostech, které požívání drogy provázely – jistá společnost, doba, prostředí, forma drogy nebo rituál spojený s jejím užíváním.

Fyzická závislost na droze je stavem organismu vzniklým zpravidla dlouhodobějším a častým požíváním drogy. Organismus fyzicky závislý na droze se jí přizpůsobil, vytvořil si „pseudopotřebu“, zahrnul ji do své látkové výměny, takže na přerušení přísunu této drogy reaguje poruchou – abstinenčními příznaky -, i když mu toto přerušení přísunu drogy vlastně prospívá.

Mezi nejvíce ohroženou skupinu, která se poprvé dostane do styku s drogou, patří mládež ve věkové skupině 13 – 15 let. Není ale výjimkou dítě ve věku 10 a 11 let. Podle registrace drogově závislých ve středisku K-Centrum se tento problém nevyhýbá žádné věkové skupině. Ale mladiství jsou ohroženi nejvíce, a to z důvodu snadné dostupnosti, zvědavosti, touhy po experimentu a nepoznaném. Mezi další příčiny a důvody pro první styk s drogou patří narušené vztahy v rodině, dluhy, ztráta zaměstnání, prostituce.⁷⁸

Léčba drogově závislého jedince je velmi obtížná a zdlouhavá, proto je důležité vyhledat odbornou pomoc včas. Je velmi důležité brzy odhalit závislost blízké osoby, protože ona sama si ve většině případů svou závislost nepřipouští a nedokáže si sama pomoci. A protože nejvíce ohroženou skupinou jsou právě mladiství, jde převážně o všímavost a podporu rodičů.

⁷⁷ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. vyd.1. Praha: Koniasch Latin Press 1997, s. 12.

⁷⁸ http://k-centrum-orlova.webnode.cz/otazky-a-odpovedi/faqcbm_214129/10/

Jak poznat závislost:⁷⁹(NEŠPOR, 2001)

- samotné přiznání závislého jedince,
- všimněte si příznaků závislosti – ta nemusí vzniknout již při prvním užití, ale pokud nastanou například tělesné odvykací potíže po vysazení návykové látky, nebo zanedbávání zájmů kvůli návykové látce, zvyšování dávek, jedná se již o závislost,
- drogy se v těle uživatele prokáží laboratorně – pokud máte podezření na užívání drog svého dítěte, můžete podstoupit toxikologické vyšetření moči nebo krve
- nepodceňujte informace z vašeho okolí – pokud se k vám dostane informace od spolužáků, sousedů nebo učitelů a lidí z okolí, vnímejte tuto informaci opravdu vážně a ne jako pomluvu vašeho dítěte,
- najdete u svého dítěte drogy a pomůcky k jejich užívání – jedná se především o injekční jehly, stříkačky, dýmky, papírky k balení cigaret, malé papírky v podobě psaníčka obsahující prášek (drogu), lžičky apod. Nenechte si namluvit, že dítě tyto pomůcky někde našlo,
- na pažích či jiných částech těla naleznete vpichy – není ale vyloučeno, že k aplikaci drogy dochází jiným způsobem než nitrožilně. Při kouření drogy nebo tzv. „šňupání“ vpichy nenajdete,
- vaše dítě se přátelí s lidmi, kteří berou drogy – pokud se dítě pohybuje ve společnosti, kde ostatní drogy zkoušejí nebo užívají, je velmi pravděpodobné, že si také bude chtít vyzkoušet jejich účinek,
- krádeže a útěky z domova,
- vzrůstající potřeba peněžních prostředků,
- zhoršení prospěchu ve škole,
- nevolnost, zvracení, apatie.

⁷⁹ NEŠPOR, K., *Vaše děti a návykové látky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. str 80 - 85. ISBN 80-7178-515-6.

Pokud zjistíte u svého dítěte nebo dospívajícího tyto příznaky, nebo některé z nich, rychle jednejte a prověřte, zda se vaše dítě stalo skutečně obětí užívání drog a závislosti na nich. Obráťte se také na odbornou pomoc, kde Vám pomohou s řešením této závažné situace. Bohužel, v České republice stále drogově závislých přibývá. V současné době se odhaduje počet drogově závislých kolem 37 000, z toho nejpostiženější oblastí je hlavní město Praha. Nejvíce závislých pak užívá pervitin a marihuanu, přičemž právě v užívání marihuany je naše republika v čele evropských států. Ročně zemře na předávkování kolem 50 uživatelů.

3. MORÁLNÍ DOPAD SOCIÁLNÍCH DEVIACÍ

Ať už se jedná o prostituci, drogovou závislost nebo trestnou činnost, vždy představuje pro společnost morální problém. A to z toho důvodu, že tyto jevy negativně působí na celou společnost, ve které se vyskytují. Jde především o mládež a děti, které by měly být co nejvíce z dosahu těchto negativních jevů, protože právě ony jsou nejvíce ovlivnitelné a zranitelné. Pokud nastane situace, kdy jedinec z jakéhokoli důvodu začne porušovat morální zásady a sociální normy, ve většině případů, nezůstává pouze u jedné deviace. Porušování norem a trestná činnost se mohou navzájem prolínat a ovlivňovat. Ten, kdo spadne do drogové závislosti, může začít s prostitucí, aby získal finanční prostředky na nákup drog, může začít krást, tím se dopouští trestné činnosti krádeže. Na druhé straně zase ten, kdo provozuje prostituci, často sahá po drogách. Prostituce spolu s drogovou závislostí nese spolu zvýšené riziko onemocnění, jako například HIV, syfilidou a žloutenkami všech typů. Tito jedinci jsou pak nebezpeční pro své okolí, které mohou nemocí nakazit. Právě to je jeden z důvodů, proč by si ti, kdo nedodržují normy společnosti, neměli myslet, že nikomu neublíží a problém se týká pouze jich samotných. A nejde tu jen o šíření nemocí, ale každý z nich má určitě rodinu, blízké, kterým na nich záleží a toto jejich chování jim psychicky ubližuje. Dítě, které začne rodičům krást peníze, aby mělo na drogu, a chová se hrubě ke svým rodičům, je ukázkou toho, jak rodiče musí těžce nést toto chování, jak se trápí otázkou, kde při výchově udělali chybu a jak trpí při pohledu na svého milovaného potomka.

Pro přímo nezúčastněné ve společnosti také není příjemné potkávat na ulicích prostitutky a narkomany. Vždy, když se s někým takovým setkáme, nemáme z toho příjemný pocit, u některých může takové setkání nahánět strach a obavy. Rodiče se bojí o své děti, děti se bojí pro ně neznámého. A každý má pocit, že by se s tím mělo něco dělat. Ale měli bychom si především uvědomit, že nejenom státní složky a orgány jsou tím, kdo může zasáhnout a předcházet negativním jevům ve společnosti, ale jsme to především my sami, náš způsob výchovy dětí, čas, který jim věnujeme, hodnoty, které jim vštěpujeme. Naše chování je příkladem a hodnotou, ze které dítě čerpá a od které se učí a která se jim stává vlastní. To jak společnost vypadá a funguje, je otázkou nás všech.

Delikventova bytost bývá převážně osobnostně nezralá. Nejpřesvědčivěji se to projevuje nezodpovědností vůči sobě i vůči svým nejbližším, takže v tomto smyslu delikvent často zůstává až do své smrti dítětem. Desetileté delikventní děti bývají překvapivě obdobně osobnostně nezralé jako jejich otcové nebo dokonce dědové. Vlastnost, jež bývá základní charakteristikou dospělosti – schopnost a ochota převzít, nést, pociťovat a udržet si po celý život dostatek odpovědnosti - delikvent ve většině případů postrádá. Delikventi bývají jakoby překvapeni tím, že jejich v podstatě „účelné“ a přímočaré jednání je obvykle zákonem negativně interpretováno a následně trestáno. Mravní a trestní normy, zásady slušného chování, zákony a společenská tabu připadají většině delikventní masy zcela nepochopitelné nebo dokonce nepřijatelné, někdy i přímo diskriminující. Nerozumí jejich smyslu, nechápou, proč vůbec byly normy chování, jednání a trestů stanoveny, proč byly nastaveny zdánlivě proti nim. A není jim ani jasné, proč se ostatní neproviňují obdobně závažně jako oni, neboť svoje vlastní podněty, které vedou k jejich chování, považují za přirozené nebo dokonce nutkavé, a tudíž neovladatelné.⁸⁰(NOVOTNÝ, 2006)

Duch prostředí, jenž dnes mnohé z nás svádí ve zvýšené míře k proviňování se, je všudypřítomný, všechno prostupuje, vše jistým způsobem typizuje, prolíná a proměňuje, takže každý z nás je provinileckou atmosférou ovlivňován, pokoušen, bolestivě zasahován, deformován. Ale sám ji rovněž význačně ovlivňuje nebo deformuje například smířlivostí či jinými neadekvátními postoji. Je možné, že při stále častějším výskytu deviance v našem prostředí kolem nás přestáváme tuto otázku řešit a jsme tolerantnější k určitým typům deviantního chování. Přitom bychom si stále ale morálnost a nemorálnost měli plně uvědomovat, aby negativní chování nezačalo pro nás být morální.⁸¹(HORST, 1997)

Společnost jako taková zaznamenává morální úpadek. Mnoho z nás při pohledu na množství delikventního chování napadá myšlenka, proč vlastně být morální, když mohu a mám příležitost udělat byt' jen malý mravní přestupek. Proč ne, když vlastně kolem se objevuje tolik nemorálního chování, které je oproti mému daleko závažnější?

⁸⁰ NOVOTNÝ, P., et. al. *Epidemie delikvence*. 1. vyd. Liberec : Dialog, 2006. 64 s. ISBN 80-86761-45-2.

⁸¹ HORST, H., et. al. *Psychologie morálního vývoje*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. 175 s. ISBN 80-7178-154-1.

Proč bych nepřešel na červenou, nejel rychleji, než nakazuje předpis, proč nezamlčet, že nám u pokladny vrátili více, než měli? Jaká je budoucnost zločinu? Je skutečně nutným průvodcem lidské civilizace a opravdu se ho nemůžeme zbavit? Nakolik máme historickou zkušenost s lidským chováním, musíme bohužel konstatovat, že to tak bude, ale míru, v jaké se budeme s delikventním chováním setkávat v naší společnosti, ovlivnit můžeme.

4. PREVENCE

V oblasti kriminality, toxikomanie a prostituce je nejdůležitější především prevence. Protože pouze tehdy lze negativním vlivům a jejich dopadům předcházet, a ne následně řešit vzniklé potíže a negativní důsledky. Je důležité vytvářet prevenci, nejen na státní úrovni, na úrovni samosprávy, spolu s policejními složkami, ale také je třeba zapojit prevenci do myšlení samotných rodin.

4.1. Systém prevence kriminality v ČR

Orgánem zřízeným za účelem prevence kriminality je Republikový výbor pro prevenci kriminality.

Systém prevence je členěn do tří úrovní:

- Republikový – koordinuje preventivní aktivity a zkvalitňuje systém prevence
- Krajský – vytváří preventivní politiku v rámci své působnosti
- Městský – snaží se o komplexní přístup k prevenci, o ochranu lokálních komunit před trestnou činností (kamerové systémy, dostatek osvětlení ve městech)⁸²

Prevence kriminality je obsah souborů a opatření, která směřují k předcházení kriminálních jevů. Jde o snahu snížit rozsah a dopad kriminality.

Prevenci dále můžeme dělit na:

- **Primární** – jedná se především o aktivity výchovné, vzdělávací, volnočasové, pozitivní ovlivňování a působení na děti a mládež (spadá především do kompetence a působnosti rodin, školství a obce)
- **Sekundární** – tento typ prevence se především zaměřuje na rizikové jedince a skupiny, u kterých je pravděpodobné, že se stanou pachateli trestné činnosti (spadá spolu s terciární prevencí pod Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo spravedlnosti)

⁸² <http://www.mpkv.cz/index.asp?menu=281>

- **Terciární** – jde o prevenci v resocializaci kriminálně narušených osob (sociální a rodinné poradenství, pomoc při pracovním uplatnění)⁸³

4.2. Prevence prostituce a drogové závislosti

Co se týká prevence prostituce, měla by být především vyřešena otázka zákona, který by buď prostituci řádně reguloval, nebo zakázal a označil ji za trestnou činnost. Stav, který zatím na území naší republiky přetrvává, značně komplikuje danou situaci. Řešení je zatím pouze v rukou obcí, které dostaly pravomoc prostituci regulovat, a odbor bezpečností politiky jim k tomu zpracoval metodiku o Možném postupu obcí v oblasti regulace prostituce. Obce mohou „zamést“ prostituci na kraj měst a uklidit ji z očí, ale jestli jde o skutečnou prevenci, lze jen těžko říci. Oblast prevence prostituce zůstává tedy převážně v rukou rodin a školství (informace a programy pro děti a mládež).

Prevence v oblasti užívání drog si klade za cíl odradit od prvního užití drogy, nebo aspoň co nejdéle odložit první kontakt s drogou. Cílem by mělo být předcházet zvyšování užívání mezi populací. Preventivní aktivity se mohou zaměřovat na celou populaci, např. v masových médiích ve vzdělávání široké veřejnosti, na komunity, např. iniciativy a programy ve školách zaměřené na většinu studentů a mladých lidí, protože právě ti patří do nejvíce ohrožené skupiny.

Prevence by měla obsahovat tyto složky:⁸⁴

- vytvářet povědomí a informovanost o drogách a o nepříznivých zdravotních a sociálních důsledcích, spojených se zneužíváním drog,
- podporu protidrogových postojů a norem,
- posilování prosociálního chování v protikladu zneužívání drog,
- posilování jednotlivců i skupin v osvojování osobních a sociálních dovedností potřebných k rozvoji protidrogových postojů,
- podporování zdravějších alternativ, tvořivého a naplňujícího chování a životního stylu bez drog.

⁸³ <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm>

⁸⁴ www.drogy-info.cz

4.3. PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ V RODINĚ

Je známou skutečností, že v dnešní době rodina spolu tráví méně času, než tomu bylo před několika desítkami let. V současnosti jsou hnacím motorem převážně peníze, a tak oba dva rodiče jsou celý den v práci a bohužel na děti zbývá málo času. Domnívat se, že zrající a vyvíjející jedinec si sám dokáže najít vhodnou náplň svého volna, je tak trochu naivní myšlenka.

Podíváme-li se na dnešní mládež a děti, tak většinou tráví čas u počítače nebo se jen tak potulují a posedávají venku – i v hospodách. Tyto party, mohli bychom je nazývat „opuštěné děti“, mohou často a snadno podlehnout pokušení si něco z návykových látek vyzkoušet, a protože dostupnost je dnes snadná, není to po jejich rozhodnutí až tak velký problém.

Hlavní prevenci v oblasti všech patologických sociálních jevů by měla zaštiťovat především rodina a výchova v ní. Jedním z faktorů, který je důležitý v tomto úsilí a snaze, je komunikace v rodině s dětmi. Je velmi důležité o tématech, jako jsou drogy, prostituce a kriminalita, s dětmi hovořit a informovat je o možných důsledcích, které s jevy souvisejí. Mezi další úkoly rodičů by mělo být vedení potomků k zájmům a sledování náplně volného času dítěte. Snažit se v dítěti vzbudit zájem o kulturu, přírodu, hudbu apod.. Rodič by měl umět a snažit se rozpoznat orientaci dítěte k zálibě, neboť nucené záliby nemají stejný účinek jako záliby, ve kterých se dítě zhlédlo a které jej opravdu baví. V rodině by měly být dodržovány rodinné tradice a rodiče by na své děti měli mít dostatek času, aby se jim mohli věnovat, mluvit s nimi a pomáhat jim řešit jejich problémy.

Přehled prevence v rodině podle věku dítěte:⁸⁵(NEŠPOR, 2001, s. 42-43)

Věk 6-12let

Zevní okolnosti života	Návykové látky včetně alkoholu a tabáku by neměly být dítěti doma dostupné. Rodiče by měli dbát na to, aby se dítě pohybovalo pokud možno v bezpečném prostředí a aby byl zajištěn přiměřený dohled.
Emoční potřeby	Vřelá a středně omezující výchova, zdravá rodinná pravidla, stabilní a předvídatelné rodinné prostředí. Podpora zdravého sebevědomí. Možnost projevit emoce.
Oblast poznávání	Obraz světa, který rodiče nabízejí, by měl odpovídat skutečnosti a usnadnit dítěti pohyb v tomto prostředí. Podávat konkrétní informace o škodlivosti alkoholu, návykových látkách, kriminalitě a dalších negativních jevech ve společnosti.
Sociální a jiné dovednosti	Vytváření zdravých návyků, základní sociální dovednosti, jako např. úcta ke starším. Prohlubování schopnosti se svěřit, sebeuvědomování, relaxace a autoregulace. Základy mediální gramotnosti.

Věk 12-20

Zevní okolnosti života	Zajistit dospívajícímu pokud možno vhodnou vrstevnickou společnost, povzbuzovat ho ke kvalitním zájmům a zálibám. Umožnit rozvoj jeho schopností a nadání a zároveň na něj neklást nerealistické nároky. Přiměřený dohled ze strany rodičů.
Emoční potřeby	Vřelá a středně omezující výchova přiměřená věku dítěte. Stabilní a předvídatelné rodinné prostředí. Možnost přiměřeně projevit své emoce.
Oblast poznávání	Rodiče by měli být schopni o jevech, jako je prostituce, drogy a kriminalita, s dospívajícím poučeně hovořit. Všestranný rozvoj osobnosti a příprava na samostatný život mimo rodinu.
Sociální a jiné dovednosti	Pomoc rodičů dítěti při navazování vztahů mimo rodinu, prohlubování sociálních dovedností (zdravé sebeprosazování, komunikace, schopnost čelit sociálnímu tlaku v rozhodování). Dobré znalosti o tom, kde hledat pomoc pro různé problémy. Schopnost předvídat následky svého jednání. Prohlubování mediální gramotnosti.

⁸⁵ NEŠPOR, K., *Vaše děti a návykové látky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. s. 42-43. ISBN 80-7178-515-6.

V neposlední řadě by rodiče měli více spolupracovat se školou a školními zařízeními, protože škola je místo, kde dítě tráví ve školním věku převážnou část svého času a škola je zároveň místem, kde se dítě učí novým znalostem a dovednostem.

Existují školní programy prevence kriminality. Tyto programy se snaží o minimalizaci delikventního chování dětí a snaží se je poučit o jejich následcích.

Cílovou skupinou programů se pak stávají převážně:⁸⁶(MATOUŠEK, 1998, s. 261)

- hyperaktivní děti,
- děti selhávající ve škole,
- děti s poruchami chování,
- děti zneužívané nebo týrané v rodinách,
- děti z dysfunkčních rodin,
- děti ze čtvrtí, kde je vysoká úroveň kriminality,
- děti z rodin žijících pod hranicí životního minima,
- děti z rodin, v nichž chybí otec,
- děti s predelikventním chováním.

Být komunikativní, morální, nedelikventní a neagresivní, to není nějaká osobní zásluha, ale spíše jakási odměna, které se nám dostalo ze značné části bez vlastního přičinění zvenčí. Odměna, za kterou bychom měli být vděční všem těm, kteří nás měli rádi, také učili lásku přijímat i dávat, příznivě nás ovlivňovali, pozitivně na nás působili, vzdělávali, vychovávali a kultivovali. Buďme proto i my takovými rodiči svým dětem, protože ony jsou budoucností společnosti a toho, jaké ve společnosti nastaví normy.

⁸⁶ MATOUŠEK, O., *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. s. 261. ISBN 80-7178-226-2.

5. ZÁVĚR

Tato práce popsala vývoj v názorech na delikventní chování. Na toto chování se zprvu pohlíželo jako na chování, které je jedinci biologicky dáno. Ukázalo se však, že tato teorie nemusí být nosná, ale úplně se od ní neopustilo. Mezi další myšlenky, které se zabývaly příčinou vzniku delikventního chování, byly označeny: vliv společnosti, ve které jedinec vyrůstá, psychologické hledisko, životní situace, v níž se jedinec momentálně nachází, stav anomie, teorie etiketizace, sociální podněty a místo vzniku delikventního chování – větší město = větší možnost vzniku kriminality. Tyto teorie se ukázaly jako průkazné a v dnešní době stále opodstatněné. V kapitolách o prostituci a toxikomanii byly popsány ostatní trestné činy, které se váží na tyto delikty. V naší republice došlo k výraznému nárůstu po roce 1989, kdy po revoluci nebyly jasně dány nové normy a lidé si nevěděli rady s novým pojmem demokracie. V posledních letech se stále více objevuje životní styl, který upřednostňuje zájem jedince nad zájmem celé společnosti. Slovo obětovat se v rodině dřív patřilo mezi něco „hodnotného“, dnes však by se dalo říci, že ten, kdo se obětuje a nepodřizuje vše rozvoji své vlastní osobnosti, ztrácí na atraktivitě. Mnoho mladých mužů dnes upřednostňuje partnerku samostatnou, finančně nezávislou, s bohatým osobním životem co se zájmů týče, ale myslím si, že si už neuvědomují, že to taková partnerka se už těžko bude loučit se svým pracně vybudovaným životem a pohodlím, který jí tento životní styl přináší. Jistě, určitě jsou výjimky, ženy, které, když přijde starost a výchova potomků, staví rodinu nade vše, ale je nutné si uvědomit, že už jich dnes mnoho není. Neustálý nátlak na ženy je žene pořád dopředu a společnost chce pořád větší a větší schopnosti a dovednosti a na hlavní ženskou roli, tedy tu původní výchovnou a pečující, se tak trochu zapomíná. A především výchova a úloha ženy jako matky, stabilní a harmonická rodina mohou pomoci k tomu, aby z jedinců nevyrostali delikventi. Silné, stabilní a účinné zákony, které řádně postihují trestnou činnost, mají svůj podíl na snížení kriminality. Dalším důležitým prvkem v boji proti trestné činnosti je prevence, a to převážně na „rodinném poli“. Nebuďme proto neteční a přehlížející k tomuto sociálnímu problému, který stále nabývá na kvantitě, a zamysleme se nad budoucností nás a našich dětí. Společnost se mění a my se měníme s ní. Kterým směrem se vydáme, záleží jen na nás samotných.

Delikventní chování plodí další delikventní chování. Mezi jednotlivými delikventními činy je úzká souvislost, která je propojuje. Jejich dopad pro společnost neznamena jenom důsledky politické, ekonomické, ale také morální.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BURIÁNEK, J., *Sociologie*. 1.vyd. Praha : Fortuna, 1996. 127 s. ISBN 80-7168-304-3.
- DENZLER, G., *Zakázaná slast*. 1.vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 248 s. ISBN 80-85959-48-8.
- DUFOUR, P., *Dějiny prostituce*. 1.vyd. Olomouc : Fontána, 2003. 185 s. ISBN 80-7336-056-X.
- FISHER, S., ŠKODA, J., *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha : Grada publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-č80-247-2781-3.
- GIDDENS, A., *Sociologie*. 1.vyd. Praha : Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
- HAVLÍK, R., *Úvod do sociologie*. 5.vyd. Praha : Karolinum, 2007. 128 s. ISBN 978-80-246-1385-7.
- HORST, H., *Psychologie morálního vývoje*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. 175 s. ISBN 80-7178-154-1.
- HOSEK, J., *Sám proti alkoholu*. 1.vyd. Praha : Grada, 1998. 182 s. ISBN 80-7169-624-2.
- HRČKA, M., *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. 302 s. ISBN 80-85850-68-0.
- CHMELÍK, J., *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1.vyd. Praha : Portál, 2003. 201 s. ISBN 80-7178-739-6.
- JANDOUREK, Jan., *Sociologický slovník*. 1.vyd. Praha : Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
- JANDOUREK, Jan., *Sociologie zločinu*. 1.vyd. Praha : Portál, 2011. 176. s. ISBN 978-80-262-0026-0.
- KAISER, G., *Kriminologie*. 9.vyd. Praha : C.H.Beck, 1994. 268 s. ISBN 80-7179-002-8.
- KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005. 546 s. ISBN 80-7179-813-4.
- LENDEROVÁ, L., *Chytila patrola aneb prostituce za Rakouska i republiky*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2002. 219.s. ISBN 80-246-0379-9.
- NEŠPOR, K., *Vaše děti a návykové látky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 160 s. ISBN 80-7178-515-6.
- NOVOTNÝ, P., *Epidemie delikvence*. 1. vyd. Liberec : Dialog, 2006. 64. s. ISBN 80-86761-45-2.
- NOŽINA, M., *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. 1.vyd. Praha : Koniasch Latin Press, 1997. 253 s. ISBN 0-85917-35-1.
- MATOUŠEK, O., *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2.

- MAY, T., *Z lásky nebo za peníze: kuplíři a provozování prostituce*. 1.vyd. Praha : Kufr, 2002. 77 s. ISBN 80-7338-003-X.
- MUCHA, I., *Sociologie – základní texty*. 3. vyd. Jesenice u Prahy : Tiskárna a vydavatelství 999. 302. s. ISBN 978-80-86391-26-7.
- MUNKOVÁ, G., *Sociální deviace*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2001. 134 s. ISBN 80-246-0279-2.
- PECKA, E., *Sociologie politiky*. 1.vyd. Praha : Grada Publishing, 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-2793-6.
- PRESL, J., *Drogová závislost: Může být ohroženo i vaše dítě?* 2. rozšířené vydání. Praha: MAXDORF., 1995. 88 s. ISBN 80-85800-25-X.
- RIDDER, M., *Heroin – od léku k droze*. 1.vyd. Praha : Argo, 2002. 236 s. ISBN 80-7203-441-3.
- RINGDAL, N. J., *Nejtěžší povolání světa – kapitoly z dějin prostituce*. 1.vyd. Brno : Doplněk, 2000. 428 s. ISBN 80-7239-046-5.
- ŘEZNÍČEK, M., *Prevence sociálních deviací*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1994. 190 s. ISBN 80-7066-933-0.
- TRIPÍŠOVSKÁ, D., VACÍNOVÁ, M., *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha : UJAK, 2007. 156 s. ISBN 978-80-86723-30-3.
- ZIMMEROVÁ, L., *Marihuana – mýty a fakta*. 1.vyd. Praha : Volvox Globator, 2003. 242 s. ISBN 80-7207-463-6.
- ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologie a prevence kriminality*. 1.vyd. Praha : Armex Publishing, 2004. 145 s. ISBN 80-86795-05-5.
- WEISS, P., *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. 1.vyd. Praha : Portál, 2001. 159 s. ISBN 80-7178-558-X.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Akční plán realizace národní strategie protidrogové politiky 2007-2009 [online]. Dostupné na [www:<http://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova_politika/dokumenty/aknciplan/akcni_plan_realizace_narodni_strategie_protidrogove_politiky_2007-2009_web.pdf>](http://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova_politika/dokumenty/aknciplan/akcni_plan_realizace_narodni_strategie_protidrogove_politiky_2007-2009_web.pdf).

Činnost oddělení prevence. Městská policie Karlovy Vary 2010. [online]. Dostupné na [www:<http://www.mpkv.cz/index.asp?menu=281>](http://www.mpkv.cz/index.asp?menu=281).

Kriminalita, delikvence, vandalismus. Ostrov radosti [online].
Dostupné na [www:<http:// www.ostrovzl.cz/prevence/kriminalita-delikvence-vandalismus/>](http://www.ostrovzl.cz/prevence/kriminalita-delikvence-vandalismus/).

Kriminalistika 2008 [online].
Dostupné na [www:<http://www.aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_04/obchod.html>](http://www.aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_04/obchod.html).

Kolik je v Česku prostitutek?. Týden.cz [online]. 2007 [cit. 2007-07-30].
Dostupné na [www:<http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kolik-je-v-cesku-prostitutek-mozna-az-tricet-tisic_17543.html>](http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kolik-je-v-cesku-prostitutek-mozna-az-tricet-tisic_17543.html).

Prostituce zažívá přelom. Ženy opouštějí ulice. *Týden.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-08-30]. Dostupné na [www:<http:// www.tyden.cz/rubriky/domaci/prostituce-zaziva-prelom-zeny-opousteji-ulice_15658.html>](http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/prostituce-zaziva-prelom-zeny-opousteji-ulice_15658.html).

Obecná kriminalita. [online].
Dostupné na [www:<http://www.mestovsetin.cz/bezpeci/brevir/static/dokumenty/prestupky_a_trestne_ciny/obecna_kriminalita.htm#Příčiny a podmínky kriminality>](http://www.mestovsetin.cz/bezpeci/brevir/static/dokumenty/prestupky_a_trestne_ciny/obecna_kriminalita.htm#Příčiny a podmínky kriminality).

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR 2008 [online]. Drogy-info.cz, 2009. Dostupné na [www: <http://www.drogyinfo.cz/index.php/publikace/vyrocnny_zprava_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_r_2008>](http://www.drogyinfo.cz/index.php/publikace/vyrocnny_zprava_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_r_2008).

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Jaromíra Nixová

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: kombinované

Název práce: Kriminalita, prostituce, drogová závislost, jejich provázanost a morální dopad pro společnost

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 63

Počet titulů české literatury a pramenů: 27

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 2

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Radomír Havlík, CSc.